

Viljem Šekspir

Kralj Lir

Preveo: Branimir Živojinović

LICA:

Lir, kralj Britanije

Francuski kralj

Vojvoda od Burgundije

Vojvoda od Konvela

Vojvoda od Olbenija

Grof od Kenta

Grof od Glostera

Edgar, Glosterov sin

Edmund, Glosterov vanbračni sin

Karan, dvoranin

Osvald, Gonerilin dvoroupravitelj

Starac, Glosterov zakupac

Lekar

Budala

Oficir u Edmundovoj službi

Plemić u Kordelijinoj pratnji

Glasnik

Konvelove slugе

Gonerila, Lirova kćer

Regana, Lirova kćer

Kordelija, Lirova kćer

Vitezovi u Lirovoj pratnji, oficiri, glasnici, vojnici i slugе

Mesto radnje: Britanija

PRVI ČIN

POJAVA PRVA

Svečana odaja u dvorcu kralja Lira (Ulaze Kent, Gloster i Edmund)

KENT: Mislio sam da je kralju draži vojvoda od Olbenija nego vojvoda od Konvela.

GLOSTER: Uvek nam se tako činilo; ali sada, pri podeli kraljevstva, ne vidi se kog vojvodu više ceni; jer delovi su tako ravnomernih svojstava da se ni najpomnijim ispitivanjem ne može odlučiti koju bi polovinu valjalo izabrati.

KENT: Nije li ovo vaš sin, milorde?

GLOSTER: Njegovo pravljenje, gospodine, bilo je moja briga: toliko sam puta crveneo kad je trebalo

da ga priznam za svoga da sam sad oguglao na to.

KENT: Ne mogu da vas razumem.

GLOSTER: Gospodine, majka ovog mladića je to mogla; posle čega joj se trbuh zaoblio, pa je, za živu istinu, gospodine, pre imala sina u kolevcu nego muža u postelji. Njušite li negde neku grešku?

KENT: Ne mogu žaliti zbog te greške kad je donela tako zgodan plod.

GLOSTER: Ali imam ja i sina, gospodine, stečenog zakonitim putem; od ovog je stariji oko godinu dana, ali ipak mi nije nimalo draži: iako je ovaj deran pomalo bezobrazno došao na svet pre no što je bio pozvan, majka mu je bila lepa; krasno smo se zabavljali dok smo ga pravili, te sam tog kurvića morao priznati za svoga. Poznaješ li ovog plemenitog gospodina, Edmunde?

EDMUND: Ne, gospodaru.

GLOSTER: Ovo je grof od Kenta: zapamti ga kao mog veoma cenjenog prijatelja.

EDMUND: Na službi vašem gospodstvu.

KENT: Moram vas voleti i gledaću da vas bolje upoznam.

EDMUND: Gospodine, trudiću se da to zaslužim.

GLOSTER: Bio je devet godina u inostranstvu, i ponovo treba da ode. Dolazi kralj. (Trube Ulaze Lir, Konvel, Olbeni, Gonerila, Regana, Kordelija i pratioci.)

LIR: Glostere, dovedi vladare Francuske i Burgundije.

GLOSTER: Hoću, gospodaru.

(Izlaze Gloster i Edmund.)

LIR: A za to vreme otkrićemo vam skriveniji svoj naum. Daj tu kartu.

Podelili smo, znajte, natroje
kraljevstvo naše, s čvrstom namerom
da stresemo sa svoje starosti
sve brige i sve poslove, pa njih
da poverimo mlađim snagama,
a mi bez bremena da milimo
ka smrti. Sine Konvele, i ti,
ne manje dragi sine Olbeni,
volja je naša da vam obznanim
ovoga časa miraz naših kćeri
da tako sada raspre buduće
predupredimo. Odavno nam već
na dvoru zaljubljeno borave
vladari Francuske i Burgundske,
veliki suparnici što se bore
za ruku naše kćeri najmlađe,
i sad će ovde čuti odgovor.

Recite, kćeri -

jer mi se sada vlasti lišavamo,
sticanja zemlje, briga državnih
koja nas od vas voli najviše?

Pa ćemo i dar dati najveći
onde gde priroda i zasluga
to podjednako traže. Gonerila,

prvorođena naša, zbori prva.

GONERILA: Gospodaru, više
volim vas nego što u reči staje;
više od vida, prostora, slobode;
više od sveg skupocenog i retkog;
ne manje od života punog zdravlja,
lepote, časti, ljupkosti; toliko
kol'ko je dete ikad volelo
i otac ikada iskusio;
od takve ljubavi se gubi dah,
a govor biva nemoćan; nijedno
"toliko" nije ljubavi mi ravno.

KORDELIJA (u stranu): A šta će Kordelija? Voleti i ćutati.

LIR: Sve zemlje te, od ove
crte do ove, sa senovitim
šumama i sa plodnim poljima,
s prostranim pašnjacima i sa bujnim
rekama, biće tvoje vlasništvo
i tvog i Olbenijevog potomstva
zanavek. Šta nam druga kaže kći,
Regana mila, Konvelova žena?
Govori!

REGANA: Ja od kovine sam iste
kao i moja sestra, sebe cenim
no njenoj vrednosti. I srce mi
kaže da ona izreče suštinu
ljubavi moje; ali domašila
nije ni time: ja izjavljujem
da mrzim svaku drugu radost koja
najbolji deo čula obuzme
i smatram da me može usrećiti
još samo ljubav vašeg veličanstva.
KORDELIJA (u stranu): Onda si bedna, Kordelija!

Ali

ipak to nisi: jer ti je zaceo
ljubav od jezika bogatija.

LIR: Tebi i tvojima u nasleđe
ostaće večno ova prostrana
trećina našeg lepog kraljevstva,
nimalo manja ni po veličini,
niti po vrednosti, ni po krasoti
od one koju dadoh Gonerili.
A sada, naša radosti, ti što si
poslednja naša, al' ne najmanja,
za čijom mladom teže ljubavlju
francuska vina, mleko burgundsko,

šta ćeš ti reći da bi dobila
trećinu veću nego sestre? Kaži.

KORDELIJA: Ništa, moj gospodaru.

LIR: Ništa?

KORDELIJA: Ništa.

LIR: Od ničeg samo ništa nastaje; još jednom reci.

KORDELIJA: Nesrećnica ja,
ne umem srce podići do usne;
ja volim vaše veličanstvo tako
kako to moja dužnost zahteva;
ni manje niti više.

LIR: Kordelija!

Kako to? Reći malo popravi,
da sreći svojoj ne bi naudila.

KORDELIJA: Moj gospodaru dobri, vi ste me
začeli, negovali, voleli;

za ta vam dobročinstva uzvraćam
kako i liči: slušam vas i volim
i poštujem visoko. Što su se
udale moje sestre ako kažu
da vole samo vas? Jer, ako se
udam, gospodar kome se obrečem
poneće pola moje ljubavi
sa sobom, pola moga staranja
i dužnosti: zacemento, neću se
udati nikad kao sestre moje,
da svoga oca volim jedino.

LIR: Kažeš li to od srca?

KORDELIJA: Da, moj kralju.

LIR: Toliko mlada, a toliko gruba?

KORDELIJA: Toliko mlada, gospodaru moj, i iskrena.

LIR: Pa lepo; neka onda
iskrenost bude miraz tvoj; jer evo
tako mi svetog sjaja Sunčevog,
tako mi tajnih obreda Hekate
i noći, tako mi sveg onog dejstva
nebeskih tela kojim dugujemo
i postojanje i svoj nestanak:
sve očinske se brige odričem,
sve srodnosti i zajednice krvi,
i smatraću te odsad zauvek
ko tuđinku mom srcu i mom biću.
Skit varvarski, il' onaj ko se hrani
sopstvenom decom da bi zasitio
proždrljivost, mom srcu biće blizak,
sažaljevan i tešen isto tako

ko i ti, moja kćeri negdašnja.

KENT: Moj dobri gospodaru

LIR: Ćuti, Kente!

Nemoj se uticati između zmaja
i njegovoga gneva. Ona mi je
najdraža bila, pa sam mislio
da mi pod starost bude uteha
njezina nežna nega. Odlazi,
sa očiju mi beži! Nema
mira u grobu ako očinsko
srce od nje ne otrgnem! Pozov'te
francuskog kralja. Što se ne mičete?
Vojvodu burgundskog pozovite.
Konvele i ti, Olbeni, na miraz
moje dve kćeri dodajte i ovu
trećinu; neka gordost, koju ona
naziva iskrenošću, uda nju.
Na vas sad zajednički prenosim
svu svoju vlast, visoko dostojanstvo
i celo golemo veleleplje
što prati veličanstvo. Mi ćemo
po mesec dana, držeći sa nama
sto vitezova koje ćete vi
hraniti, naizmence stanovati
kod vas. Zadržaćemo samo ime
kraljevsko, i sva prava počasna;
a moć i prihod i uprava
nek budu vaši, dragi sinovi:
a u znak toga ovu krunu vi
podelite.

KENT: O, Lire uzvišeni,
kog uvek ko svog kralja poštovah,
ko oca voleh, kao gospodara
svud pratih, i u molitvama svojim
ko zaštitnika velikog prizivah

LIR: Napet je luk; ukloni se od strele.

KENT: O, ne, odapni je, nek njezin šiljak
provrti moje srce. Neka Kent
neučtiv bude kada Lir je lud.
Šta činiš ovo, starče? Misliš li
da će se dužnost plašiti da zbori
onda kad moć se laski priklanja?
Za čast je obaveza iskrenost
kad budalasti postanu vladari.
Zadrži vladavinu, promisli
što bolje umeš i tu naglost gadnu

obuzdaj. Svojim jemčim ti životom
da najmlađa te ćerka ne voli
najmanje; nit' su prazna ona srca
u kojih tihi glas ne odječe
šupljinom.

LIR: Kente, tako ti života,
ućuti!

KENT: Život smatrao sam uvek
ko ulog protiv tvojih dušmana;
niti se bojim da ga izgubim
za tvoje blagostanje.

LIR: Sklanjaj mi se
s očiju!

KENT: Gledaj bolje; i dozvoli
da vazda budem meta tvoga oka.

LIR: Apolona mi

KENT: E, Apolona mi,
uzalud, kralju, svoje bogove
prizivaš.

LIR: O, ti robe! Otpadniče!

(Stavlja ruku na mač.)

OLBENI i KONVEL: Nemojte, mili gospodaru!

KENT: Hajde!

Ubij lekara svog, pa kužnu boljku
nagradi. Opozovi što si dao,
il' ću ti, dok u grlu imam glasa,
govoriti da činiš nepravdu.

LIR: Slušaj me, buntovniče! Slušaj me
po kletveničkoj svojoj dužnosti!

Pošto si pokušavao da nas
navedeš da reč svoju prekršimo
a to se nikad ne usudismo
da prepun drske oholosti staneš
između naše odluke i moći
što ne može dopustiti ni naša
priroda niti naše dostojanstvo
vaspostavljamo svoju vlast, pa tebi
određujemo nagradu. Pet dana
dajemo tebi da se pripremiš
i zaštititiš od svetskih nevolja,
a šestoga okreni mrska leđa
kraljevstvu našem; ako li ti bude
prognano telo dana desetoga
u oblastima našim nađeno,
umrećeš istog trena. Odlazi!
Tako mi Jupitera, ovo neću

opozvati.

KENT: Pa, ostaj zbogom, kralju!

Kada si takav, izvan tvog je grada

sloboda, a progonstvo ovde vlada.

(Kordeliji.) Neka te štite svi bogovi s neba!

Pravedno misliš, reče sve što treba.

(Regani i Gonerili.)

Bez dela vaše priče prazne sve su;

nek lepe reči i lep plod donesu.

Zbogom! Kent smjera da sad u slobodi,

u novoj zemlji, starim putem hodi. (Ode.)

(Trube. Vraća se Gloster sa francuskim kraljem, vojvodom od Burgundije i pratnjom.)

GLOSTER: Moj gospodaru, stigli su nam kralj

francuski i burgundski vojvoda!

LIR: Vojvodo od Burgundije, mi najpre

obraćamo se vama, koji ste

zajedno s ovim kraljem našu kćer

prosili. Koji miraz najmanji

tražite uz nju, ako nećete

da prekinete prosidbu?

VOJVODA OD BURGUNDIJE: Moj kralju

preuzvišeni, ništa više ja

ne tražim no što sami ponudiste,

a ni vi manje dati nećete.

LIR: Moj plemeniti vojvodo, kad nama

bila je draga cenismo je tako,

al' sada joj je cena pala. Eno,

gospodine, tu stoji ona: ako

išta se u tom sićušnom stvorenju

milosti vašoj sviđa, ili sve,

a uz nju samo gnev svoj pridajem

i ništa više, onda: eto je,

nek bude vaša.

VOJVODA OD BURGUNDIJE: Ne znam šta da kažem.

LIR: Hoćete l', sa svim njenim slabostima,

bez prijatelja, plaštom naše mržnje

odskora ogrnutu, sa mirazom

prokletstva našeg, gurnutu od nas

uz zakletvu, za ženu uzeti je

il' nećete?

VOJVODA OD BURGUNDIJE: Oprostite mi, kralju;

izbora nema pod tim uslovima.

LIR: Onda je ostavite; jer sam vam,

tako mi sile što me stvorila,

naveo sav imetak njen.

(Francuskom kralju.) Moj kralju,
ne želim da od ljubavi se vaše
udaljim tol'ko da vas spajam s onim
što mrzim; stoga, preklinjem vas, sklonost
okren'te svoju ka dostojnijem
smeru no što je ova bednica,
koju se čak i priroda bezmalo
stidi da prizna.

FRANCUSKI KRALJ: To je zbilja čudno
da ona, što je sve do maločas
vaš dragulj bila, predmet vaše hvale,
starosti vaše melem, najbolja
i najdraža, za ovaj puki tren
učini nešto tako užasno
i da sa sebe strgne plašt tolike
milosti vaše. Prestup njen zacelo
toliko mora neprirodan biti
da u čudovište je pretvori,
il' će na vašu ljubav prethodnu
da padne ljaga; da to pomislim
o njoj, za to je vera potrebna
kakvu bi razum samo čudom nekim
usadio u mene.

KORDELIJA: Veličanstvo
iako nemam ljigavu i glatku
veštinu s kojom ljudi govore
što ne misle; jer što nameravam
to učinim pre nego što i kažem
ipak vas preklinjem da obznanite
da nipošto ni ljaga niti zločin,
ni sraman čin ni korak nečastan
ne lišiše me vaše milosti
i naklonosti, nego nedostatak
onoga što bogatijom me čini:
oka što korist ište, jezika
zbog kojega sam srećna što ga nemam,
iako baš zbog toga nemanja
izgubih vašu sklonost.

LIR: Bolje da se
rodila nisi nego što si me
toliko razočarala.

FRANCUSKI KRALJ: Zar nije
posredi ništa drugo? Urođeno
oklevanje, što često ne izreče
postupak koji misli da izvede?
Vojvodo od Burgundije, šta vi

imate reći ovoj gospi? Ljubav
nikako nije ljubav kada je
protkana obzirima koji stoje
od njenog cilja pravoga daleko.
Hoćete li je? Ona sama sobom
predstavlja miraz.

VOJVODA OD BURGUNDIJE: Uzvišeni Lire,

dajte mi samo onaj udeo
koji ste oami vi predložili,
i povešću za ruku Kordeliju
ko vojvotkinju burgundsku.

LIR: Ne, ništa!

Zakleo sam se; ja sam postojan.

VOJVODA OD BURGUNDIJE: Tad mi je žao što ste
tako oca

izgubili da morate i muža
izgubiti.

KORDELIJA: Sa mirom pošao
vojvoda od Burgundije! Kad njemu
želja za imovinom ljubav znači,
njegova žena neću postati.

FRANCUSKI KRAJB: Najlepša Kordelija, koja si
siromašna a najbogatija;
prognana a najvrednija; i tako
prezrena, ali najvoljenija:
uzimam tebe i vrline tvoje.
Što odbačeno beše neka sada
postane zakonito.

Čudo! Od njine mržnje su ledene
ljubav i pošta planule u mene.

Kćer gurnu, kralju, u svom besu slepom,
da vlada mnome i Francuskom lepom.

Neće mi vladar Burgundije plavne
oteti onu kojoj nema ravne.

Sad reci zbogom njihovome zlu:
dobićeš više no što gubiš tu.

LIR: Uzmi je, kralju; nek je tvoja, velim;

ja takve kćeri nemam, niti želim

da ikada je vidim. Idi stog

bez ljubavi i blagoslova mog.

Hajdemo, plemeniti vojvodo.

(Trube. Izlaze Lir, Vojvoda od Burgundije, Konvel, Olbeni, Gloster i pratioci.)

FRANCUSKI KRALJ: Oprosti se sa svojim sestrama.

KORDELIJA: Dragulji našeg oca, vlažnog oka

Kordelija se oprašta od vas.

Znam kakve ste; al' kao sestri mi je

mrsko da vaše mane imenujem.

Negujte lepo oca: ja ga vašoj

ljubavi iskazanoj ostavljam.

Al' da me, avaj, voli kao pre,

ja bih mu bolje mesto našla gde.

Pa zbogom vam obema.

REGANA: Ti nas ne uči našim dužnostima!

GONERILA: Trudi se mužu svom da ugodiš,

koji te dobi ko milostinju

od sreće; jer si u poslušnosti

preškrta bila, zaslužila ti si

da nemaš sada što nemala nisi.

KORDELIJA: Što skri lukavstvo, vreme razotkriva;

ko krije mane, brukom kažnjen biva.

Neka vas prati sreća!

FRANCUSKI KRALJ: Hajdemo, lepa moja Kordelija.

(Izlaze Francuski kralj i Kordelija)

GONERILA: Sestro, imam onoliko da ti pričam o onome što nas se obeju najviše tiče.

Mislim da će naš otac večeras poći odavde.

REGANA: Sasvim izvesno, i to s tobom; sledećeg meseca će doći k nama.

GONERILA: Vidiš li kako mu je starost ćudljiva; nismo se malo nagledale toga: on je uvek najviše voleo našu sestru; a s kakvom je bednom nerazumnošću sad odbacuje, suviše je očigledno.

REGANA: To je slabost njegove starosti; ali on je sebe oduvek tek ovlašno poznavao.

GONERILA: I u svojim najboljim i nakrepkijim godinama suviše je prenagljivao; moramo zato očekivati da od njegove starosti dobijemo ne samo nesavršenosti odavno ukorenjene navike nego sem toga i neobuzdane ćudljive izgrede koje sa sobom donosi bolešljiva i razdražljiva starost.

REGANA: Takve neumerene izlive besa, kao što je bio slučaj s Kentovim progonstvom, sad ćemo svakako doživljavati od njega.

GONERILA: Biće i drugih oprostajnih ceremonija kao što je ova između njega i francuskog kralja. Molim te da se držimo složno. Ako naš otac nastavi da ističe svoju vlast sa ovakvim nastrojenjem kao što čini, ovo njegovo poslednje prenošenje vlasti će za nas biti samo uvreda.

REGANA: Razmišljaćemo i dalje o tome.

GONERILA: Moramo nešto učiniti, i to dok je gvožđe vruće. (Odu.)

POJAVA DRUGA

Dvorana u zamku grofa od Glostera (Ulazi Edmund noseći pismo.)

EDMUND: Prirodo, ti si moja boginja;

zakonu tvome moram služiti.

Što da prokletstvo običaja trpim

i dopuštam da sitničavost svetska

mog lišava me prava, samo zato

što dvanaestčetnaest meseci
kasnim za bratom? Zašto kopilan?
Zbog čega lažan? Kad su mere mojih
udova isto čvrsto sklopljene,
duh isto plemenit, a moje crte
jednako lepe ko u poroda
čestite gospe? Što nas žigošu
govoreć "lažan"? "nizak"? "kopilan"?
Nas što u slasnoj krađi prirode
stičemo više građe, snažniju
usplamtelost, no što u zamorenoj
zagušljivoj postelji ustajaloj
ode na celo pleme zvekana
začetih između spavanja i bdenja?
Pa lepo, zakoniti Edgare,
moram da tvoju zemlju osvojim:
kopilan Edmund ima očevu ljubav,
baš ko i zakoniti sin;
da krasne reči: "zakoniti"! Lepo,
moj zakoniti, ako ovo pismo
ispuni svrhu i moj naum uspe,
kopilan Edmund brata zakonitog
oboriće. Gle, rastem, uspevam;
bogovi, sad pomoz'te kopiladi! (Ulazi Gloster.)
GLOSTER: Kent tako prognan! A kralj francuski
krenuo gnevan! I naš kralj je noćas
otišb! Svoje odreko se vlasti!
Na izdržavanje je pristao!
I sve to za tren oka! Edmund, e
šta je, da l' imaš nekih novosti?
EDMUND: Nemam, vaša milosti. (Stavlja pismo u džep.)
GLOSTER: Što se tako brižljivo trudiš da sakriješ to pismo?
EDMUND: Ne znam nikakve novosti, gospodaru.
GLOSTER: Kakav si to list hartije čitao?
EDMUND: Ništa, gospodaru.
GLOSTER: Ništa? Pa što si se onda sa tako strašnom žurbom trudio da ga strpaš u džep?
Onome što ima svojstvo ničega nije potrebno da se tako skriva. Da vidim; hajde; ako je
ništa, neće mi trebati naočari.
EDMUND: Molim vas, gospodaru, oprostite mi; to je pismo od mog brata, i još ga nisam
celo pročitao; a koliko sam ga dosad pregledao, smatram da nije zgodno da ga vidite.
GLOSTER: Daj mi pismo, kažem ti!
EDMUND: Loše ću postupiti bilo da ga zadržim ili dam. Sadržina je, koliko sam dosada
razumeo, za osudu.
GLOSTER: Da vidim, da vidim.
EDMUND: Nadam se, radi opravdanja svog brata, da je ovo napisao samo da bi ispitao
ili iskušao moju vrlinu.

GLOSTER (čita): "Ovakvi obziri i poštovanje starosti zagorčavaju nam svet u našim najboljim godinama; uskraćuju nam imanje sve dok, ostareli, ne možemo više uživati u njemu. Počinjem da u ovom pritisku matore tiranije vidim samo budalasto, glupavo ropstvo; ona vlada ne zato što ima moć nego zato što je trpimo. Dodaj meni da opširnije popričamo o tome. Kad bi naš otac hteo da spava dokle ga ja ne probudim, ti bi zauvek uživao polovinu njegovih prihoda i bio miljenik tvog brata, Edgara." Ha! Zavera! "Da spava dokle ga ja ne probudim, ti bi uživao polovinu njegovih prihoda." Moj sin Edgar! Zar je imao ruke da to napiše! Srca i mozga da to ispili? Kada ti je ovo stiglo? Ko je to doneo?

EDMUND: Nije doneto, gospodaru; tu i jeste ujdurma; ubačeno mi je kroz prozor u sobu.

GLOSTER: Poznaješ li rukopis svog brata?

EDMUND: Da je sadržina dobra, gospodaru, zakleo bih se da je njegov; ali s obzirom na ovo voleo bih da nije.

GLOSTER: Njegov je.

EDMUND: Njegova je ruka, gospodaru; ali nadam se da mu srce nije u toj sadržini.

GLOSTER: Da li te je ikad raije iskušavao u tom pogledu?

EDMUND: Nikada, gospodaru; ali često sam ga slušao kako tvrdi da bi, kad sinovi zađu u zrelije godine a očevi su na izmaku života, bilo pravednije da otac bude pod starateljstvom sina, a sin da upravlja njegovim imanjem.

GLOSTER: O, nitkov, nitkov! Tačno takvo mišljenje kazuje i u pismu! Odvratan nitkov! Neprirodan, mrzak, zverski nitkov! Gori od zveri! Idi odmah i pronadi ga; hoću da ga uhapsim. Užasan nitkov! Gde li je?

EDMUND: Ne znam tačno, gospodaru. Ako biste izvoleli da uzdržite gnev protiv mog brata, sve dok iz njega ne izvučete bolji dokaz o njegovoj nameri, išli biste pouzdanim putem; ali ako prema njemu postupite nasilnički, pogrešno shvatajući njegovu svrhu, to bi teško ranilo vašu sopstvenu čast i smrskalo u komade srce njegove poslušnosti. Smeo bih život založiti da je on ovo pisao da ispita moju odanost prema vašoj milosti, a ne sa bilo kakvom opasnom namerom.

GLOSTER: Misliš?

EDMUND: Ako je po volji vaše milosti, odvešću vas negde odakle ćete nas čuti kako razgovaramo o tome, pa će vam svedočanstvo sopstvenih ušiju pribaviti izvesnost; i to bez ikakvog oklevanja, još večeras.

GLOSTER: On ne može biti takvo čudovište

EDMUND: I nije, svakako.

GLOSTER: prema svom ocu, koji ga voli tako nežno i potpuno. Nebesa i zemljo!

Edmunde, pronadi ga; ispitaj ga, molim te: izvedi to kako te pamet uči. Dao bih sve što imam da dođem do izvesnosti. EDMUND: Smesta ću ga potražiti, gospodaru; izvešću ovaj posao što bolje mogadnem, i izvestiću vas o svemu.

GLOSTER: Ona skorašnja pomračenja Sunca i Meseca ništa nam dobro ne predskazuju; makar ih nauka o prirodi tumačila ovako ili onako, priroda ipak oseća da je bičuju njihove posledice. Ljubav hladni, prijateljstvo se otpađuje, braća se zavađaju; u gradovima pobune; u unutrašnjosti nesloga; u palatama izdaja; i kida se veza između oca i sina. Na ovom mom nevaljalcu ostvaruje se predskazanje: eto sina protiv oca; kralj ispada iz kolotečine prirode: eto oca protiv deteta. Što je bilo najbolje za našeg života, to smo već videli; spletke, neiskrenost, izdaja, i svi rušilački prevrati, bez prestanka nas prate u grob. Ispitaj tu hulju, Edmunde; neće tu biti štete po tebe: uradi to brižljivo. A

plemeniti i odani Kent prognan! Njegov prestup: čestitost! Kako je to čudno! (Ode.)

EDMUND: Krasna je ta budalaština ovoga sveta: kad nam se sreća razboli često zato što se presitila našim sopstvenim postupcima mi krivicu za naše nesreće svaljujemo na Sunce, Mesec i zvezde; kao da smo hulje po nužnosti; budale po nebeskoj prinudi; nitkovi, lopovi i izdajice zbog toga što sfere vladaju nama; pijanice, lažovi i preljubnici zbog iznuđene poslušnosti uticaju planeta; i sve u čemu smo zli zahvaljujući nekom božanskom podstreku. Divan izgovor za arhikurvara da svoj nagon za prcanjem stavi na teret neke zvezde! Moj otac se spojio s mojom majkom pod Zmajevim repom, a rođenje mi je palo pod vladavinom Velikog medveda; iz čega sledi da sam surov i pohotljiv. Ama šta! Bio bih ja onaj koji sam čak i da je najdevičanskija zvezda treptala na nebeskom svodu dok su od mene pravili kopile. Edgar (Ulazi Edgar) i hopla! evo ga, poput katastrofe u staroj komediji. Na lice ću navući lupešku melanholiju, i uzdisaću kao matori ludak. O, ova pomračenja predskazuju ove razdore! Fa, sol, la, mi.

EDGAR: Kako si mi, brate Edmund? U kakve si se to ozbiljne misli udubio?

EDMUND: Razmišljam, brate, o jednom proročanstvu, koje sam pročitao pre neki dan, o tome šta će doći posle ovih pomračenja.

EDGAR: Zar se ti baviš time?

EDMUND: Uveravam te da posledice, o kojima tamo piše, na žalost već dolaze; neprirodnost između dece i roditelja, smrt, skupoća, raskidanje starih prijateljstava, razdori u državi, pretnje i kletve protiv kralja i plemstva, bezrazložno nepoverenje, proganjanje prijatelja, rasulo u vojsci, raskid brakova i šta ti ja sve znam!

EDGAR: Otkad si se upisao u astrološku sektu?

EDMUND: De, de; kad si video oca poslednji put?

EDGAR: Sinoć.

EDMUND: Jesi li govorio s njim?

EDGAR: Jesam, puna dva sata

EDMUND: Jeste li se rastali prijateljski? Da nisi kod njega primetio nezadovoljstvo, u rečima ili ponašanju?

EDGAR: Nimalo.

EDMUND: Seti se u čemu si ga mogao uvrediti; i preklinjem te, izbegavaj njegovo prisustvo sve dok izvesno kratko vreme ne rashladi vrelinu njegovog gneva, koji u njemu ovog trenutka toliko besni da bi ga jedva ublažilo i kad bi se tebi desila kakva nesreća.

EDGAR: Neka propalica me je opanjkala.

EDMUND: I ja se toga bojim. Molim te, uzdržavaj se i ne izlazi mu na oči dok žestina njegovog besa ne popusti i, kao što rekoh, skloni se u svoju sobu, a odatle ću te u pogodan čas odvesti da čuješ šta govori moj milostivi gospodar. Molim te, hajde; evo ti mog ključa. Ako nekud izađeš, pođi naoružan.

EDGAR: Naoružan, brate?

EDMUND: Brate, savetujem ti za tvoje dobro: idi naoružan. Ne bio častan čovek ako ti smeraju išta dobro; rekao sam ti šta sam video i čuo; ali tek slabo, ni blizu onoj pravoj slici i užasu. Molim te, idi.

EDGAR: Hoću li uskoro čuti nešto od tebe?

EDMUND: Računaj na mene u ovoj stvari. (Edgar ode.)

Otac što lako poveruje sve,

brat plemenit, u kog je srce tako

od zla daleko da i ne sumnja

u njega; i na čijem budalastom
poštenju lako moje spletke jašu!
Sve jasno vidim. Ako ne rođenjem,
lukavstvom ću se zemlje dokopati:
sve mi je pravo što plen može dati. (Ode.)

POJAVA TREĆA

Soba u zamku vojvode od Olbenija (Ulaze Gonerila i njen domoupravitelj Osvald.)

GONERILA: Je li moj otac udario čoveka iz moje
pratnje zato što je grdio njegovu budalu?

OSVALD: Jeste, gospodo.

GONERILA: Danonoćno me vređa; svakog sata
pada iz jedne grube uvrede
u drugu; i to sve nas pozavađa.

Ne želim to da trpim! Vitezovi
njegovi sve su drskiji, a on
za svaku nas sitnicu grdi. Kad se
vrati iz lova, s njim da govorim
ne želim; reci da sam bolesna.

A služiš li ga manje revnosno
no što si dosad, biće to u redu;
krivicu za to ja preuzimam.

OSVALD: Dolazi, gospo; čujem ga.
(Rogovi iza scene.)

GONERILA: Budite kol'ko hoćete svi tromi
i nehajni, i ti i ostali;

htela bih da se o tom reč povede:
pa ako mu se ne sviđa, nek mojoj
otide sestri, koja je, to znam,
u tome sa mnom istog mišljenja
i ne da da se njom gospodari.

Glupavi starac, hoće još da vrši
vlast koju je poklonio! E, bogme,
podetinje budale matore,
pa zato treba popritegnuti ih
čim vidimo da pokušavaju
dobrotu da iskorišćavaju.

Zapamti što sam rekla.

OSVALD: Hoću, gospo.

GONERILA: A i na vitezove njegove
s više hladnoće gledajte; svejedno
šta otud proisteče; reci to
i ostalima. Hoću da se otud
prilika rodi da mu rečem sve.
Smesta ću sestri pisati da isto

postupa. Reci da donesu obed. (Odlaze.)

POJAVA ČETVRTA

Dvorana u istom zamku (Ulazi Kent, prurušen.)

KENT: Kad bih još mogb drugim naglaskom da prikrijem svoj govor, mogla bi me namera dobra uspešno odvesti onome cilju radi kojeg se pruruših spolja. Sad, prognani Kente, ako li možeš služiti tu gde si osuđen, možda će ti tvoj gospodar, kog voliš, mnogo posla zadati. (Čuju se rogov i iza scene. Ulaze Lir, vitezovi i pratioci.)

LIR: Ne dozvolite da i trenutak čekam na obed: hajde, idite i pripravite ga. (Izlazi jedan pratilac) Hej, a ko si ti?

KENT: Čovek, gospodaru.

LIR: Šta si po zanimanju? Šta hoćeš od nas?

KENT: Zanimanje mi je da ne budem manji nego što izgledam; da volim onoga ko je častan; da razgovaram s onim koji je mudar i malo govori; da se bojim suđenja; da se borim kad nemam drugog izbora; i da ne jedem ribu.

LIR: Pa ko si ti?

KENT: Čovek vrlo časna srca, i siromašan kao kralj.

LIR: Ako si siromašan kao podanik kao što je on kao kralj, onda si dovoljno siromašan. Šta bi hteo?

KENT: Službu.

LIR: Kome bi da služiš?

KENT: Vama.

LIR: Poznaješ li me ti, prijatelju?

KENT: Ne, gospodaru; ali u vašem držanju ima nečeg što bih voleo da nazovem gospodarom.

LIR: Aštajeto?

KENT: Uzvišenost.

LIR: Koje službe umeš da obavljaš?

KENT: Umem da sačuvam pošteni tajnu, da jašem, da trčim, da neku zanimljivu priču upropastim pričajući je i da ne okolišeći prenesem jasnu poruku; za šta su obični ljudi podesni, sposoban sam i ja, a najbolje u meni je vrednoća.

LIR: Koliko ti je godina?

KENT: Nisam toliko mlad, gospodaru, da bih neku ženu voleo zbog pesme, niti toliko star da ni zbog čega začorim za njom; četrdeset i osam mi je godina na grbači.

LIR: Pođi za mnom; služićeš me: ako mi se posle ručka ne budeš manje sviđao, nećemo se skoro rastati. Ručak, hej! Ručak! Gde je moje momče? Moja budala? Idite i pozovite ovamo moju budalu. (Izlazi jedan pratilac. Ulazi Osvald.) Hej, ti, ti, prijane! Gde mi je kći?

OSVALD: Izvinite (Izađe.)

LIR: Šta to reče taj drugar? Pozovite natrag tog klipana. (Izlazi jedan vitez.) Gde je moja budala, hej? Čini mi se da ceo svet spava. Šta je bilo? Gde je taj melez? (Vraća se vitez.)

VITEZ: Kaže, gospodaru, da vam se kći ne oseća dobro.

LIR: Zašto se taj rob nije vratio kad sam ga zvao?

VITEZ: Gospodaru, odgovorio mi je pravo u oči da neće.

LIR: Neće?

VITEZ: Ne znam šta je tu posredi, gospodaru; ali, po mom mišljenju, prema vašoj visosti ne postupaju s onom predašnjom počašću i pažnjom; zapaža se velika oseka ljubaznosti kako kod sve posluge tako i kod samog vojvode i vaše kćeri.

LIR: Ha! Zar tako veliš?

VITEZ: Molim vas, gospodaru, oprostite mi ako se varam; jer moja vernost ne može ćutati kad mi se čini da vređaju vašu visost.

LIR: Samo me podsećaš na ono što sam i sam opazio. Primetio sam u poslednje vreme krajnje hladnu nemarnost; ali sam za nju više krivio svoJe podozrivo čačkanje po sitnicama nego neku stvarnu nameru i smišljenu neljubaznost. Obratiću na to više pažnje. Ali gde je moja budala? Dva dana ga već nisam video.

VITEZ: Otkako je naša mlada gospa otišla u Francusku, budala se prosto prepolovila od žalosti.

LIR: Dosta o tome: primetio sam to dobro. Idi i kaži mojoj kćeri da želim da razgovaram s njom. (Izlazi jedan pratilac.) A ti pozovi ovamo budalu. (Izlazi drugi pratilac. Vraća se Osvald.) Hej, vi, gospodine, vi, hodite ovamo, gospodine. Ko sam ja, gospodine?

OSVALD: Otac moje gospodarice.

LIR: "Otac moje gospodarice!" Gospodareva huljo! Kučkin sine! Propalice! Džukelo!

OSVALD: Nisam ja ništa od toga, gospodaru; izvinite, molim.

LIR: Zar ti da krlještiš oči na mene, lupežu? (Udara ga.)

OSVALD: Ne dozvoljavam da me tučete, gospodaru.

KENT: Ne dozvoljavaš ni da ti se podmeće noga, bedni nogometašu? (Sapliće ga.)

LIR: Hvala ti, prijatelju; služi me pa ćeš steći moju ljubav.

KENT: Hajde, prijaško, ustaj, tornjaj se! Naučiću ja tebe šta je šta; čisti se, čisti se! Ako hoćeš da još jednom izmeriš svoju klipansku dužinu, ostani; inače se gubi! Hajde čistac; jesi l' pametan? E, tako. (Izgura ga napolje.)

LIR: No, odana slugo, hvala ti: evo kapare za tvoju službu. (Daje Kentu novaca. Ulazi Budala.)

BUDALA: Dozvoli da ga i ja unajmim: evo moje kape. (Nudi Kentu svoju ludačku kapu.)

LIR: E, momče moje lepo! Kako si mi?

BUDALA: Slušaj, prijaško, najbolje bi učinio da uzmeš moju kapu.

KENT: Zašto, budalo?

BUDALA: Zašto? Zato što staješ na stranu onoga koji je pao u nemilost. Bogme, ako ne umeš da se smešiš kako vetar duva, brzo ćeš navući kijavicu. Evo ti, uzmi moju kapu.

Vidiš, ovaj čovek je prognao dve svoje kćeri, a treću je protiv svoje volje blagoslovio: ako pođeš za njegovim primerom, svakako ćeš morati da poneseš moju kapu. Kako si, čiko? Voleo bih da imam dve ludačke kape i dve kćeri! LIR: Zaista, sinko?

BUDALA: Kad bih im dao sav svoj imetak, zadržao bih kape za sebe. Ova je moja; a drugu izmoli od svojih kćeri.

LIR: Čuvaj se, prijaško! Pomisli na bič.

BUDALA: Istina je pas, i mora u štenaru; bičem ga teraju napolje, a gospoda kučka sme da stoji kraj ognjišta i da smrdi.

LIR: Gorka čaša za mene!

BUDALA: (Kentu) Prijaško, da te naučim jednu pesmu.

LIR: Hajde.

BUDALA: Dobro pazi, čiko:

Imaj više no se vidi,
zbori manje no što znaš,
više jaši, manje idi,
uzmi više no što daš,
slušaj, ali slabo veruj,
sa kockanjem ne preteruj;
ne kurvaj se, nemoj piti,
ne izlazi među svet,
pa će tvoje tuce biti
više nego dvadeset.

KENT: Pa to nije ništa, budalo.

BUDALA: Onda je to kao reč neplaćenog advokata; ništa mi niste ni dali za to. Zar onim što je ništa ne možeš da se poslužiš, čiko?

LIR: Pa ne mogu, sinko; od ničeg se ništa ne može načiniti.

BUDALA (Kentu) Molim te, kaži mu da upravo toliko iznosi prihod od njegove zemlje; budala neće da veruje.

LIR: Gorka budala!

BUDALA: Mladiću, znaš li ti razliku između gorke budale i slatke budale?

LIR: Ne znam, dečko; pouči me.

BUDALA: Onaj ko te svetovao

da razdeliš posed svoj

tu kraj mene neka stane,

ili ti za njega stoj:

jednu slatku, jednu gorku,

videćeš budale dve:

prva u šarenom ruhu,

druga odmah pored nje.

LIR: Nazivaš li ti to mene budalom, momče?

BUDALA: Sve si svoje ostale titule razdao; a s ovom si rođen.

KENT: U tome nije baš potpuna budala, gospodaru.

BUDALA: Nisam, vere mi; to mi ne dozvoljavaju velmože i drugavelika gospoda; kad bih imao isključivo pravo na to, oni bi hteli da imaju udeo, a i gospe: niko od njih ne bi hteo da mi prepusti celu budalaštinu, hoće da i sami štrpnu ponešto. Čiko, daj mi jedno jaje, a ja ću tebi dve krune.

LIR: A kakve će to biti dve krune?

BUDALA: Pa, pošto rasečem jaje po sredini i pojedem ono što je unutra, one dve krune od jajeta. Kad si svoju krunu rascepio napola i poklonio oba dela, poneo si svog magarca na leđima preko blata: malo si imao pameti u svojoj ćelavoj kruni kad si poklonio onu zlatnu. Ako o tome govorim kao ono što sam, naredi da išibaju onoga ko prvi nađe da je tako.

Ludama ovog leta nikad gore;

jer ljudi zaglupaviše,

pameću sasvim zabrljaviše,

pa ko majmuni sve tvore.

LIR: Otkad si ti toliko natučen pesmicama, momče?

BUDALA: Otkako si ti, čiko, od svojih kćeri načinio svoje majke; jer kad si im dao prut i

sam smakao čakšire,
od sreće proplakaše one,
ja propevah od jada
što takav podetinji kralj
i sad u lude spada.

Molim te, čiko, uzmi učitelja da nauči tvoju budalu da laže; toliko bih voleo da naučim lagati.

LIR: Ako budeš lagao, momče, naredićemo da te išibaju.

BUDALA: Čudo pravo što ste ti i tvoje kćeri u srodstvu: one bi me išibale kad govorim istinu, a ti kad lažem; a ponekad me šibaju što ćutim. Radije bih bio bilo šta nego budala; pa ipak, ne bih voleo da sam ti, čiko: ti si oljuštio svoju pamet s obe strane, a u sredini nisi ostavio ništa. Evo dolazi jedna od oljuština. (Ulazi Gonerila.)

LIR: Šta je, kćeri? Što ti je čelo tako naborano? Čini mi se da si odskora suviše namrštena.

BUDALA: Bio si ti zgodan momak dok nisi morao da se brineš o njenom mrštenju; a sad si nula bez ijedne brojke. Ja sam sad više od tebe; ja sam budala, a ti nisi ništa. (Gonerili.) Da, zbilja, držaću jezik zazubima; jer vaše mi lice to naređuje, iako ništa ne kažete.

Ćutkac, ćutkac:

kad ne čuva koricu ni mrvicu luda,
kad mu sve dojadi, tražiće ih svuda. (Pokazuje na Lira.)

Ovo je prazna mahuna od graška.

GONERILA: Ne samo vaša luda, gospodaru,

kojoj sve dopuštate, već i drugi
iz vaše drske pratnje neprestano
zakeraju i glože se i dižu
divljačku buku nepodnošljivu.

Gospodine, kad s tim vas upoznaдох
mišljah da brzo naći ćete leka;

al' sad se plašim, prema onom što ste
odskora zborili i činili,

da ovo vršljanje vi štitite

i podstičete svojom dozvolom;

ako je tako, te krivice neće

izbeći kaznu, nit' će oštre mere

spavati, koje, samo da bi red

vaspostavile, mogu u svom dejstvu

naneti vama uvredu; a to bi

sramota bilo inače, al' nužda

postupkom mudrim to bi nazvala.

BUDALA: Jer ti znaš, čiko:

Grmuša je kukavčiče

hranila ko decu pravu,

dok joj jednog dana nisu

otkinuli glavu.

I tako, ugasi se sveća i mi ostadosmo u mraku.

LIR: Jesi l' ti naša ćerka?

GONERILA: Htela bih da se koristite onom
pameću koje, znam, imate dosta;
da odbacite čudi koje vas
odnedavno preobražavaju
u ono što vi niste zaista.

BUDALA: Zar magarac ne može primetiti kad kola vuku konja? Juhaj, curo, što te
volim!

LIR: Da li me iko ovde poznaje?
Lir ovo nije: zar Lir tako hoda?
Govori tako? Gde li su mu oči?
Ili mu slabi razum, zamire
moć suđenja? Ha, da l' sam budan? Ne.
Ko može meni reći ko sam ja?

BUDALA: Lirova senka.

LIR: Hteo bih da to znam; jer po obeležjima kraljevskog dostojanstva, po svom znanju i
svim razlozima, pogrešno bih bio ubeđen da imam kćeri.

BUDALA: Koje hoće da od tebe načine poslušnog oca.

LIR: Kako se zovete, lepa, plemenita gospo?

GONERILA: To čuđenje, gospodine, veoma
liči na vaše čudi skorašnje.

Molim vas, smer moj tačno shvatite:

stari ste, poštovanja dostojni,
pa budite i razumni. Vi ovde
stotinu vitezova držite
i paževa; a svi su tako drski,
neobuzdani, razvratni, da dvor naš,
okužen njihovim ponašanjem,
na bučnu krčmu liči; pijančenje
i razbludnost ga čine sličnijim
pivnici kakvoj ili javnoj kući
no otmenome zamku. Sam taj stid
zahteva hitan lek; i zato čujte
molbu od one što će inače
uzeti sama ono za šta moli:
smanjite svoju pratnju malčice;
a oni što vam ostanu u službi
nek budu ljudu koji priliče
starosti vašoj, oni što će biti
svesni i sebe i vas.

LIR: Pakla mu!

Sedlajte konje; pratnju mi pozov'te.

Kopile odrođeno! Neću ti
smetati: imam ja još jednu kćer.

GONERILA: Vi moje sluge bijete, a vaša
obesna rulja traži da joj služe
bolji od nje. (Ulazi vojvoda od Olbenija.)

LIR: O, teško onom ko se
suviše kasno kaje! (Olbeniju.) Dodoste li,
gospodine? Je l' ovo vaša volja?

Kažite. Konje mi pripremite.

O, nezahvalnosti, ti zloduse
mermerna srca, kad se pokažeš
u dečjem liku ti si gnusnija
od morske nemani.

OLBENI: Gospodine,
priberite se, molim.

LIR (Gonerili): Lažeš, gnusni
jastrebe! Moju pratnju čine ljudi
proSrani, retko vrli, i sa svojom
dužnošću do tančina upoznati;
s najstrožom pažnjom oni čuvaju
ugled svog imena. O, najmanja
pogreško, kako ružno si se ti
na Kordeliji meni činila!

Ti si, ko sprava mučilačka, moju
prirodu s čvrstog mesta pomerila,
iz srca mi svu ljubav isisala,
a dodala mu žuči. Lire, Lire,
o, Lire! (Bije se u glavu.) Udri ovu kapiju
što pusti ludost, a um istera!

Idite, ljudi!

OLBENI: Gospodaru, ja sam
tu bez krivice, čak i ne znam šta vas
uzbudi tako.

LIR: Možda, vojvodo.

Čuj, Prirodo, čuj, mila boginjo!

Poništi smer svoj ako li si htela
da to stvorenje plodnim učiniš!

Jalovost podaj njenoj utrobi!

Sasuši joj organe plodenja,
i nek iz tog izopačenog tela
ne nikne nikad dete njoj u čast!

A mora l' da se porodi, ti njoj
od žuči dete stvori, pa nek bude
nakaza neprirodna na njen jad!

Neka joj mlado čelo izbora,
nek slapom suza brazde ureže
po obrazima njenim. Nek joj muke
i brige materinske izvrgne
smehu i preziranju, te da ona
oseti kako oštrije od zuba
gujinog rani kada nezahvalno

imamo dete! Hajd'mo, hajdemo! (Ode.)

OLBENI: Otkud sad ovo, višnji bogovi?

GONERILA: Ne trudi se da uzrok iznađeš;

pusti nek čud mu ide onamo

kud uputi ga ludost staračka. (Lir se vraća.)

LIR: Kako? Pedeset mojih pratilaca

da strada naglo za dve nedelje?

OLBENI: O čemu vi to, gospodaru?

LIR: Čućeš.

(Gonerili.) O, grom i pakao! Sramota me

što možeš tako da muževnost moju

potreseš da se ove suze vrele,

koJe iz mene snažno naviru,

zbog tebe liju, ko da si ih vredna.

Kužne te magle snašle! Neprebolne

rane od kletve očinske nek more

u tebi svaki živac! O, vi stare

i lude oči, ako opet jednom

zbog ovog zaplaćete, ja ću vas

iščupati i baciti, da vodu

što lijete je razmutim sa glinom.

Zar dotle dođe? Pa nek bude tako:

ja imam drugu kćer, i ona je,

to dobro znam, i ljubazna i nežna.

Kad čuje to o tebi, noktima

odraće tvoje vučje lice. Ti ćeš

videti da ću ponovo na sebe

uzeti ono obličje za koje

misliš da već ga zanavek odbacih;

videćeš, jemčim to.

(Izlaze Lir, Kent i pratioci.)

GONERILA: Da l' čuješ ovo?

OLBENI: Ma kol'ko da te volim, Gonerila,

ne mogu biti tako pristrastan

GONERILA: Pusti to, molim te. Hej, Osvalde!

(Budali.) A ti, prijaško, što si više hulja

nego budala, hajd za svojim gosom!

BUDALA: Čika Lire, čika Lire, pričekaj i povedi budalu sa sobom!

Uhvaćenu liju

i takvu ćerku zmiju

strvoderu valja voditi,

samo da mogu dobiti

za kapu svoje uže;

čekaj budalu, druže! (Ode.)

GONERILA: Dobar je savet dobio taj čovek.

Sto vitezova! Baš bi bezbedno

i mudro bilo pustiti da ima
sto vitezova u pripravnosti;
pa da pri svakom snu, pri svakoj ćudi,
pomisli, žalbi, negodovanju,
može da ludost štiti njinom silom
i da nam život zavisi od njega! Osvalde!
OLBENI: Možda strepiš previše.
GONERILA: Bolje no previše da verujem.
Dopusti mi da uklonim sva zla
kojih se bojim, a ne da se bojim
dokle me ova zla ne uklone.
NJegovo srce znam. O onome
što rekao je pisala sam sestri;
ako ga ona primi s njegovih
sto vitezova, mada joj na sve
ukazah neprijatnosti (Ulazi Osvald.)
No, šta je, Osvalde?
Da l' si pismo mojoj sestri napisao?
OSVALD: Da, gospodo.
GONERILA: Izberi
pratnju, pa brzo sedajte na konje.
Javi joj šta me naročito plaši;
a dodaj još i svoje razloge,
koji će to potkrepiti. Hajd kreći,
i brzo da se vratiš.
(Osvald izlazi.) Ne, moj mužu,
ne kudim tvoju blagost mlečastu
i držanje, al' više ti, oprosti,
zameraju što nemaš mudrosti
no što te hvale za tu mekost štetnu.
OLBENI: Ne znam koliko dobro vidiš stvari:
ko popravlja, taj često sve pokvari.
GONERILA: Ne, onda
OLBENI: Dobro; ishod sačekajmo. (Izlaze.)

POJAVA PETA

Dvorište pred zamkom vojvode od Olbenija (Ulaze Lir, Kent i Budala.)
LIR: Pođi ispred mene u Gloster s ovim pismom. O svemu što znaš ne govori mojoj kćeri
ništa osim onog što te bude pitala kad pročita pismo. Ako ti revnost veoma ne pohita,
stići ću tamo pre tebe.
KENT: Neću trenuti, gospodaru, dok ne predam vaše pismo. (Izlazi.)
BUDALA: Kad bi kod nekog mozak bio u petama, zar mu ne bi pretila opasnost da
dobije žuljeve?
LIR: Tako je, momče.
BUDALA: Onda, molim te, budi veseo; tvoja pamet neće ići obuvana.

LIR: Ha, ha, ha!

BUDALA: Videćeš, tvoja druga ćerka će s tobom postupiti kao rod rođeni; jer iako liči na tebe kao oskoruša na jabuku, ja ipak znam što znam.

LIR: Šta ti znaš, derane?

BUDALA: Po ukusu će biti nalik na ovu kao što je oskoruša nalik na oskorušu. Znaš li zašto se nos nalazi posred lica?

LIR: Ne.

BUDALA: Pa da bi oči bile s obe strane nosa, te da čovek može da ugleda ono što ne može da nanjuši.

LIR: Bio sam nepravedan prema njoj

BUDALA: Znaš li kako ostriga pravi svoju školjku?

LIR: Ne.

BUDALA: Ne znam ni ja; ali mogu ti reći zašto puž ima kućicu.

LIR: Zašto?

BUDALA: Pa da tutne glavu unutra; a ne da je razda ćerkama, pa da rogove ostavi bez kutije.

LIR: Valja mi zaboraviti kakav sam po prirodi. Takonežan otac! Jesu li moji konji spremni?

BUDALA: Tvoji magarci su otišli po njih. Razlog zbog kojeg sedam zvezda nije više nego sedam zvezda krasan je razlog.

LIR: Zato što ih nije osam?

BUDALA: Pa dabome; od tebe bi ispala valjana budala.

LIR: Da to opet uzmem silom! Čudovište od nezahvalnosti!

BUDALA: Da nisi moja budala, čiko, izbio bih te što si ostario pre vremena.

LIR: Kako to?

BUDALA: Nije trebalo da ostariš pre no što si se opametio.

LIR: O, nebo, ne daj da poludim, ne daj; pribranost daj mi; neću da poludim! (Dolazi jedan vitez) No, jesu li konji spremni?

VITEZ: Spremni su, gospodaru.

LIR: Hajde, momče.

BUDALA: One što devojkama se zovu i odlasku se smeju mome, neće se nadevovati, bome, ako ne zbrzamo radnju ovu. (Izlaze.)

DRUGI ČIN

POJAVA PRVA

Dvorište pred zamkom grofa od Glostera (Ulaze, sraznih strana, Edmund i Karan.)

EDMUND: Pomoz' Bog, Karane.

KARAN: I vama, gospodine. Bio sam s vašim ocem i obavestio ga da će vojvoda od Konvela i Regana, njegova vojvotkinja, stići ovde večeras.

EDMUND: Kako to?

KARAN: Pa ne znam. Jeste li čuli novosti? Mislim na one što se šapuću, jer to za sada ide samo od uveta do uveta.

EDMUND: Nisam; molim te, šta se priča?

KARAN: Zar niste čuli da će verovatno doći do rata između vojvode od Konvela i

Olbenija?

EDMUND: Ni reči.

KAR AN: E, onda čet.e čuti u svoje vreme. Zbogom, gospodine. (Ode.)

EDMUND: Vojvoda tu večeras! Još i bolje!

Odlično! To se snažno utkiva
u naum moj. Moj otac posla straže
da uhvate mog brata. A ja imam
još nešto nezgodno da izvršim.

Pomozite mi, srećo i brzino!

Brate, na jednu reč; ta siđi, velim! (Ulazi Edgar)

Moj otac motri da te uhvati:

o, beži! Odali su gde se kriješ;
noć će te sada prikriti. Da nisi
govorio što protiv vojvode konvelskog?
On ovamo dolazi, po noći, i u hitnji,
a sa njim Regana; nisi l' ništa rekao
o njegovome sporu s vojvodom
od Olbenija? Promisli.

EDGAR: Ni reči,
zaista.

EDMUND: Čujem, otac dolazi;

izvini: moram iz lukavstva mač
isukati na tebe; vadi svoj!

Pravi se da se braniš! Pariraj!

Predaj se! Oca pretekni. Hej, amo
svetlosti! Beži, brate. Buktinje,
buktinje amo! Tako, ostaj zbogom. (Edgar izlazi.)
Ako se s malo krvi poškropim, (Ranjava se u mišicu)
misliće svi da bsrih se žestoko:

pijanice sam viđao gde čine
u šali još i više. Oče! Oče!

Stoj, držite ga! Ima l' pomoći?

(Ulaze Gloster i sluga s bakljama.)

GLOSTER: Gde je ta hulja, Edmunde?

EDMUND: U mraku
stajaše tu sa isukanim mačem,
mrmljajuć basme i prizivajući
Mesec u pomoć.

GLOSTER: Ali gde je sad?

EDMUND: Gledajte, gospodar, krvav sam.

GLOSTER: Edmunde, gde je hulja?

EDMUND: Onamo

pobeže, Ne mogući nikako

GLOSTER: Za njim! U poteru!

(Izlazi nekoliko slugu.) Šta "nikako"?

EDMUND: Da me navede da vas ubijem;

a kad mu rekoah da svim gromovima
bogovi osvetnici zasipaju
oceubice, kad pomenuh kol'kim
mnogostrukim i čvrstim sponama
dete je za svog oca vezano;
u jednu reč, gospodine, kad vide
sa kakvim gnušanjem se protivim
njegovom smeru neprirodnom, on
jarosno mač već pripravan na mene
nezaštićenog poteže, pa ruku
obrani moju; ali kada vide
da mu se duh moj razgnevljen, i time
osokoljen što pravda je uz njega,
suprotstavio, možda zastrašen
i povicima mojim, on najednom pobeže.

GLOSTER: Neka beži kuda hoće:

u ovoj zemlji neće ostati
neuhvaćen; a kad ga nađu, neće
nekažnjen biti. Vrli vojvoda,
gospodar moj i zaštitnik, ovamo
dolazi noćas: silom njegovoga
punomoćja oglasiću da onaj
koji ga nađe svu zahvalnost našu
zaslužiće kad mučkoga ubicu
privede sudu, a ko ga krije smrt.

EDMUND: Kada ga ubeđivah da se mane
nauma svog i kada videh da je
ostrvljen da to učini, zapretih
rečima gnevnim kako ću ga odmah
odati; a on na to odvrati:

"Kopile bez imanja! Zar ti misliš
da bi, kad stanem tebi nasuprot,
vera u bilo koju pouzdanost
u tebi, tvoju vrednost il' vrlinu,
navela nekog da ti poveruje?
Ne, sve što budem tad poricao
a hoću, makar da im pokažeš
i rukopis moj sopstven predstaviću
ko podstrek tvoj i tvoju zamisao
i podli čin: i ti bi morao
glupaka da od sveta načiniš
te da ne primeti da tvoja korist
predstavlja povod zamašan i snažan
da želiš moju smrt."

GLOSTER: O, kakav strašan,
ovejan nitkov! Zar da porekne

sopstveno pismo? Ja ga nikad
nisam začeo. (Čuju se trube.)
Slušaj! Vojvodine trube!
Zašto li on sad dolazi? Sve luke
zatvoriću; umaći neće hulja;
vojvoda će mi to odobriti;
sem toga, u daleke i u bliske
krajeve ću mu sliku poslati
da sazna celo kraljevstvo za njega;
a što se tiče moje zemlje, ja ću,
odani i po prirodi moj sine,
načina naći da je naslediš.
(Ulaze Konvel, Regana i sluge.)
KONVEL: Kako si, plemeniti prijatelju?
Otkako doćoh amo a to beše
maločas čuh baš ružne novosti.
REGANA: Ako su tačne, nema dovoljne
osvete za zločinca takvoga.
Kako ste, grofe?
GLOSTER: Gospo, skrhano je,
skrhano moje staro srce.
REGANA: Šta,
zar je na život vaš nasrnulo
kumče mog oca, onaj kome je
moj otac dao ime? Edgar vaš?
GLOSTER: O, gospo, stid bi da to sakrije.
REGANA: Nije l' se možda družio sa onim
vitezovima razuzdanim koji
mog oca prate?
GLOSTER: Ne znam, gospo; to je
i odveć, odveć strašno.
EDMUND: Tako je,
gospodo, on je bio u tom društvu.
REGANA: Nije ni čudo onda što ga zlo
povuklo; oni su ga podstakli
na starčevo ubistvo, da bi onda
sav prihod njegov straćili u piru.
Večeras me tek obavestila
o njima sestra, i toliko me je
pred njima opomenula da neću
kod kuće biti ako oni dođu
da borave u mome domu.
KONVEL: Ni ja,
Regana, veruj. Čujem, Edmunde,
da si svom ocu uslugu sinovlju
učinio.

EDMUND: To dužnost mi je bila,
gospodine.

GLOSTER: Zli naum njegov on je
otkrio, i tu ranu stekao
pri pokušaju da ga uhvati.

KONVEL: Da li ga gone?

GLOSTER: Da, moj gospodaru.

KONVEL: Kad uhvate ga, ne treba se više
bojati zla od njega; slobodno
svom mojoj silom raspolažite.

A ti ćeš, Edmunde, kog ovog časa
toliko preporučuju vrlina
i poslušnost, naš biti: mnogo će nam
trebati ljudi tako odani,
pa tebe prvog uzimam.

EDMUND: U svemu
i uvek ću vas verno služiti.

GLOSTER: Zahvaljujem za njega, milosti.

KONVEL: Ne znate što smo vas posetili

REGANA: U nevreme, kroz noć crnooku se
provlačeći: iz važnih razloga,

Glostere vrli, za šta nam je vaš
potreban savet. Otac nam je naš
pisao, a i sestra je, o nekim
začevicama, pa sam mislila
kako će biti najbolje da na to
odgovorim van našeg doma; ovde
glasnici odgovor očekuju.

Naš dobri stari prijatelju, srce u
mirite i savet neophodan
dajte u ovom poslu, koji traži
da smesta bude rešen.

GLOSTER: Gospodo,
na službi ću vam rado biti. Vi ste,
milosti, uvek meni dobrodošli. (Izlaze.)

POJAVA DRUGA

Pred Glosterovim zškom (Ulaze Kent i Osvald sa suprotnih strana.)

OSVALD: Dobro osvanuo, prijatelju; je l' ti pripadaš ovom domu?

KENT: Da.

OSVALD: Gde možemo smestiti konje?

KENT: U blato.

OSVALD: Molim te, ako me voliš, reci mi.

KENT: Ne volim te.

OSVALD: E pa, onda ni ja ne marim za tebe.

KENT: Da te sateram u obor, primorao bih te da mariš za mene.

OSVALD: Što se ti tako ponašaš prema meni? Ja te ne poznajem.

KENT: Prikane, ja poznajem tebe.

OSVALD: Pa ko sam, kad me poznaješ?

KENT: Ti si nitkov, bitanga, čankoliz; podla, sujetna, šuplja, božjačka, prljava hulja s tri para odela i sto funti godišnje i u vunenim čarapama; poserko i tužibaba; kurvin sin, nalickana, nakicošena, podvirepaška propalica; golać sa celim sandučetom imetka; đubre što bi iz puke uslužnosti htelo da bude podvodač, a nije ništa drugo do mešavina ništarije, prosjaka, kukavice i svodnika, i sin i naslednik kuje meleskinje; tebe ću ja prebiti, te ćeš samo urlati i cvileti, ako porekneš i slovca u tim tvojim titulama.

OSVALD: Kakvo si ti to čudovište kad se ovako izdireš na čoveka koga niti poznaješ niti te on zna?

KENT: A kakav si ti to bezobrazan nikogović, kad poričeš da me znaš? Zar nema ni dva dana otkako sam ti podmetnuo nogu i istukao te pred kraljem? Izvlači mač, lupežu, jer iako je još noć, Mesec sija: napraviću od tebe rezance u sosu od mesečine. (Vadi mač) Izvlači mač, kurvin sine, mudonjo što stalno visi kod brice, izvlači.

OSVALD: Gubi se! Nemam ja ništa s tobom.

KENT: Vadi mač, pseto! Dolaziš s pismima protiv kralja, i držiš stranu lutki sujeti protiv veličanstva njenog kralja. Vadi mač, barabo, il' ću ti saseckati batak u ćufte: izvlači mač, ološu; dede!

OSVALD: U pomoć, hej! Ubistvo! U pomoć!

KENT: Brani se, rđo; stoj, poganijo, stoj! Nadodoljena kukavice, brani se! (Udaraga.)

OSVALD: U pomoć, joj! Ubistvo! Ubistvo! (Ulazi Edmund s isukanim mačem.)

EDMUND: Šta je to? Zašto se svađate? (Razdvaja ih.)

KENT: I s tobom ću, gos'n žutokljunčiću, ako ti je volja: hodi da ti otvorim ćef za još; hajd priđi, gospodičiću. (Ulaze Konvel, Regana, Gloster i sluge.)

GLOSTER: Oružje! Borba! Šta se ovde zbiva?

KONVEL: Umirite se, tako vam života!

Ko opet mačem mahne, umreće.

Šta je to ovds?

REGANA: To su glasnici

od moje sestre poslati i kralja.

KONVEL: Oko čega se svađate? Kazujte!

OSVALD: Jedva mogu da povratim dah, gospodaru.

KENT: Nije ni čudo, kad si toliko prenapregao svoju hrabrost. Mućku plašljivi, tebe se odriče priroda; napravio te je neki krojač.

KONVEL: Ti si neka čudna ptičica: krojač napravio čoveka?

KENT: Jest, gospodine, krojač: klesar ili slikar ne bi ga mogli tako loše napraviti, makar da su samo dva sata učili zanat.

KONVEL: Reci jednom: kako je došlo do svađe?

OSVALD: Ova matora kavgađžija, gospodine, čiji sam život poštedeo na molbu njegove sede brade

KENT: O, dzindzove jedan, ti nepotrebno slovo dz! Gospodaru, ako mi dopustite, razgaziću ovog ovejanog ugursuza u malter, pa ću njime premazati zidove nužnika. Ti da poštediš moju sedu bradu, ti vrckalo nijedno?

KONVEL: Tišina!

Stoko bez repa, zar ti nisi čuo
za poštovanje?

KENT: Jesam, gospodaru;
ali gnev ima prava posebna.

KONVEL: A što si gnevan?

KENT: Što takav mućak ko on im?. čač,
a časti nema. Takvi smejuškavi
nitkovi često kao pacovi
pregrizaju presvete veze što su
spletene odveć čvrsto da bi se
drešile; svakoj ćudi laskaju
što se u duši njinih gospodara
najednom prene; ulje domeću
na vatru, sneg na narav ledenu;
čas poriču a čas potvrđuju,
vratove vrte ko vijoglavke
sa svakim povetarcem, svakom menom
u ćudi svojih gosa, ne znajući
ništa, ko psi, već samo prateći ih.

Kuga ti lice padavičarsko
pojela! Šta, na reči mi se smeškaš,
ko da sam luda? O, gusanu, da te
zateknem u ravnici sarumskoj,
preda mnom bržebolje zaždio bi,
sve gaćući, u dom svoj Kamelot.

KONVEJT: Ma, stari, jesi li ti lud?

GLOSTER: I reci: kako svadiste se?

KENT: Najveće se suprotnosti ne mrze
ko ja i takva hulja.

KONVEL: A što ga huljom zoveš? Šta ti zgreši?

KENT: Ne sviđa mi se njegov lik.

KONVEL: Možda i moj, il' njegov, ili njen?

KENT: Gospodine, moj običaj je da sam
otvoren: bolja lica u životu
viđah no što na ramenu ijednom
pred sobom gledam sada.

KONVEL: Ovo je
prijaško neki kog su hvalili
zbog grubosti, pa sad bezobraznu
surovost glumi, silom terajući
narav da bude protivprirodna.
Ne ume taj da laska; čestita
i otvorena duša, ne može
do istinu da zbori: ako ljudi
to prime, dobro; ako ne, on iskren
ostaje. Znam ja takvu vrstu hulja

koje pod ovom iskrenošću kriju
lukavstva više, više smera gadnog
no dva'est podvirepa udvorica
što dužnost laskanjem nadmašuju.

KENT: Gospodine, za celu istinu,
uz dopuštenje vaše uzvišene
prilike, čiji uticaj, ko venac
blistave vatre oko plamsavog
Febovog čela

KONVEL: Šta ti ovo znači?

KENT: Pa to da hoću da napustim dosadašnji način govora, koji vam se toliko ne sviđa.
Ja znam, gospodine, da nisam laskavac: ko vas je obrlatio otvorenim rečima, taj je
otvoreni lupež; a ja to ne želim da budem, pa makar toliko pridobio vaše nedopadanje da
me moli za to.

KONVEL: Čim si ga to uvredio?

OSVALD: Nikada ničim:
njegov gospodar, kralj, izvoleo je
nedavno da me udari, na njegov
podgovor; tada on se pridruži
i, laskajući ljutnji njegovoj,
s leđa mi nogu potplete; kad padoh,
on uze da me ismeva i vređa,
praveć se takav junak da ga kralj
pohvali što je onog napao
koji već nije mogb da se brani;
pa ushićen zbog toga dela slavnog
ponovo ovde nasrnu na mene.

KENT: Nema tog dripca ni tog plašljivca
da ne bi zvao Ajanta budalom.

KONVEL: Donesite mi kvrge! Matora
zadrta huljo i hvalisavče,
naučićemo te.

KENT: Za učenje
suviše star sam, moj gospodine:
za mene kvrge ne naručujte.
Ja služim kralju, i po njegovom
nalogu amo dođoh; vi ćete
premalo pošte, ali previše
smeonog prkosa pokazati
sram dostojanstva i sram ličnosti
mog gospodara ako bacite
u kvrge njegovoga glasnika.

KONVEL: Ovamo kvrge! Tako mi života
i časti, tu će on prosedeti
do podneva.

REGANA: Do podneva? Do noći,

moj gospodaru; a i celu noć.

KENT: Pa, gospo, da sam vašeg oca pas,
ovako ne bi trebalo da sa mnom
činite.

REGANA: Ali hoću, pošto si
njegova hulja.

KONVEL: Ovaj prijan je
obojen istim bojama ko oni
o kojim piše naša svastika.
No hajde, kvrge amo! (Donose kvrge.)

GLOSTER: Milosti,
molim vas da ne učinite to.
Pogrešio je teško; dobri kralj,
gospodar njegov, kazniće ga za to;
al' ova kazna izriče se samo
poslednjem bednom ološu za niske
prestupe i ceparenje. I kralj će
zacelo ovo uzeti za zlo što
ga toliko malo poštuju
u njegovome glasniku, kog tako
osuđuju.

KONVEL: Ja snosim odgovornost.

REGANA: Moja bi sestra mogla zameriti
još mnogo gore što joj dvoranina
tu vređaju i zlostavljaju zato
što obavlja njen posao. U kvrge
stav'te mu noge. (Kenta stavljaju u kvrge.)

Hajd'mo, gospodaru. (Odlaze svi osim Glostera i Kenta.)

GLOSTER: Žao mi te je, prijatelju; to je
vojvoda hteo, čija naglost se,
sav svet to zna, nit' može sputati
nit' ustaviti. Moliću za tebe.

KENT: Nemojte, molim vas, gospodine.

Neispavan sam, put je težak bio:
najpre da malo prospavam, a potom
zviždaću. Sreća dobroga čoveka
ponekad može i posmuti.

Neka vam Bog da dobar dan!

GLOSTER: Za ovo snosi vojvoda krivicu;
to će mu svako uzeti za zlo. (Ode.)

KENT: O, dobri kralju, obistinjava se
sada na tebi poslovice ona:
sa konja ti na magarca si pao.
Približi se, o lučo ove donje
Zemljine polulopte, te da mogu
pri milosnom tvom zraku ovo pismo

pročitati. Još beda samo vidi
čudesa: znam, to Kordelija šalje,
koju su srećom obavestili o tome
kako živim prikriveno;
ona će zgodan čas ulučiti
da ovo stanje užasno okonča
i svako zlo da izleči. Do kraja
iscrpene i premorene bdenjem,
o, teške oči, iskoristite
priliku da ne posmatrate više
sramotan ovaj ležaj.
Sad, Srećo, laku noć: nasmeši se
još jednom i okreni točak svoj! (Zaspi.)

POJAVA TREĆA

(Pustara. Ulazi Edgar.)

EDGAR: Čuh da sam stavljen izvan zakona;
pa u šupljini jednog drveta
izbegoh, srećom, hajku. Pristanište
nijedno nije slobodno; nit' mesta
ijednog ima gde se ne bi straže
s budnošću izuzetnom trudile
da mene nađu. Držaću se sve dok
bežati mogu; i nameravam
da uzmem na se oblik najniži
kojim je ikad nevolja čoveka
do stoke unižavala; sve lice
crnim ću blatom zamazati, krpom
uviti bedra, kosu raskuštrati
u čvorove, golotinjom ću svojom
prkositi svim vetrovima, svakoj
nebeskoj nemilosti. Ovaj kraj mi
za uzor pruža mnoge primere
prosjaka ludih koji, urlajući,
u svoje nage ruke, obamrle
od studi, treščice i čiode,
čavle i sitne grane ruzmarina
zabadaju, pa s nakitom tim strašnim
u bednim selima, majurima,
vodenicama i po kolibama
ovčarskim čas uz mesečarske kletve
a čas uz molitve iznuđuju
milostinju. O, jadni ljudi Tom!
To je bar nešto, a Edgar nije ništa. (Ode.)

POJAVA ČETVRTA

Pred Glosterovim zškom (Kentu kvrgama. Ulaze Lir, Budala ijedan plemić)

LIR: Čudno da tako otidu od kuće
a glasnika mi ne vrata.

PLEMIĆ: Ja čuh
da juče nisu ni pomišljali
da nekud krenu.

KENT: Zdravo, gospodaru!

LIR: Ha!

Je l' ti to vreme kratiš sedeći
u toj sramoti?

KENT: Ne, moj gospodaru.

BUDALA: Ha, ha! Nosi krute podvezice. Konje vezuju za glavu, pse i medvede za
vratove, majmune oko pasa, a ljude za noge: kad čovek pobesni skaćući, nazuvaju mu
drvene čarape.

LIR: Ko je taj što toliko prenebreže
tvoj čin, i tu te stavi?

KENT: On i ona,
tvoj zet i tvoja kći.

LIR: Nisu.

KENT: Jesu.

LIR: Nisu, velim.

KENT: Ja velim da jesu.

LIR: Ne, ne; ne bi to oni učinili.

KENT: Da, učinili su.

LIR: Jupiterom se kunem da nisu.

KENT: Junonom se kunem da jesu.

LIR: Ne bi se oni to usudili;
ne bi to mogli, ne bi smeli; takva
nasilna povreda je poštovanja
i od ubistva gora. Recij jasno,
ne žureć vrlo, kako li si ovu
zaslužio sramotu, kako su je
naneli oni tebi, kad su znali
da dolaziš od nas.

KENT: Moj gospodaru,
kad im u domu njihovome dadoh
svetlosti vaše pisma, još pre no što
sa mesta na kom klečah skrušeno
ustadoh, stiže jedan glasnik, znojav
od žurbe, pušeci se, zadihan,
i hvatajući vazduh saopšti im
pozdrave svoje gospodarice,
Gonerile; i predade im pisma,
bez obzira na prekid, koja oni

pročitali su odmah; kada se
upoznaše sa sadržajem, pratnju
sazvaše, brzo konje pojahaše,
narediše mi da ih pratim i da
sačekam kada će izvoleti
da odgovor mi daju, pri tom me
gledajuć hladno. Kada sretoh ovde
glasnika toga drugog, čiji prijem,
kao što videh, moj je otrovao
a to je isti onaj mangup što se
nedavno tako drsko poneo
sram vašeg veličanstva , popustih
muškosti a ne pameti i mač
na njega trgoh: on svu kuću diže
plašljivom drekom. Vaš su zet i kći
zaključili da taj je prestup vredan
sramote koju ovde trpim.

BUDALA: Zima još nije prošla ako divlje guske lete na onu stranu.

Na očeve koji nose rite
ne gleda dete nijedno;
pred onima koje dukati kite
svako je ljupko i medno.

Fortuna, bludnica stara,
siromašnom dom ne otvara.

Ali uprkos tome dobićeš od svojih kćeri onoliko bolnih talira koliko možeš prebrojati za
godinu dana.

LIR: O, kako raste grč i srce steže!

Hysterica passio! O, silazi,
ti tugo što se penješ! Dole je
element tvoj. Pa gde je ova kći?

KENT: Kod grofa, gospodaru: tu unutra.

LIR: Ne pratite me; ostanite ovde. (Izađe.)

PLEMIĆ: A nisi nešto drugo zgrešio
sem ovo o čem pričaš?

KENT: Ne, baš ništa.

Što kralj s toliko malo ljudi stiže?

BUDALA: Da si za ovo pitanje bio stavljen u kvrge, to bi sasvim zaslužio.

KENT: Zašto, budalo?

BUDALA: Poslaćemo mi tebe u školu kod mrava, te da naučiš da se zimi ne radi. Sve
koji idu za nosom vode oči, samo slepce ne; a nema ni jednog nosa između dvadeset koji
ne bi nanjušio onoga koji smrdi. Digni ruku s velikog točka kad se zakotrlja nizbrdo da ti
ne bi slomio vrat ako pođeš s njim; ali kad se veliki točak penje uzbrdo, pusti ga nek te
vuče. Ako ti neki mudrac da bolji savet, vrati mi moj: ne bih hteo da ga sluša niko osim
hulja, pošto ga daje budala.

Ko želi samo pare steći,
lažan je sluga tvoj:

na prvoj kiši će uteći,

a ti sred bure stoj.

Al' ludi samo vernost leži,

a mudar nek se krije:

hulja je luda koja beži,

dok luda hulja nije.

KENT: Gde si to naučio, budalo?

BUDALA: Nisam u kvrgama, budalo. (Vraća se Lir sa Glosterom.)

LIR: Da odbiju da samnom govore!

Nije im dobro! Umorni su! Trudno

svu noć su putovali! Puki su

to izgovori, slika otpadništva

i pobune. Hajd idi i donesi

odgovor bolji.

GLOSTER: Dragi gospodaru,

vama je dobro znana vojvodina

vatrena narav; da je čvrst i da se

u naumljenju svome ne koleba.

LIR: Osveto! Kugo! Smrti! Uništenje!

Vatrena? Kakva narav? Glostere,

o, Glostere, ja želim s vojvodom

od Konvela i ženom njegovom

da govorim.

GLOSTER: Pa, dobri gospodaru,

tako im javih.

LIR: Javio si tako?

Da li me ti razumeš, čoveče?

GLOSTER: Razumem, dobri gospodaru.

LIR: Kralj hoće s Konvelom da govori;

sa svojom ćerkom dobri otac hoće

da govori, naređujući poslušnost:

da li si tako javio? Moj dah

i moja krv! On vatren! Vatrene

vojvoda! Reci vrelom vojvodi

al' ne, još nemoj; možda se on dobro

ne oseća: jer slabost telesna

sve one dužnosti zanemari

na koje nam je zdravlje obavezno;

mi nismo mi kad priroda, pod teškim

pritiskom, duši naredi da pati

zajedno s telom; pričekaću još;

a ljutim se na duh svoj prenagljen

što napad bolesti i nemoći

uzeh za sušto zdravlje. Neka je

proketo ovo moje stanje. (Ugleda Kenta.) Zašto

on sedi ovde? Postupak me taj

ubeđuje da puko je lukavstvo
odlazak njen i vojvodin. Mog slugu
odatle izvadite. Idi kaži
vojvodi i njoj da sa njima želim
da govorim, sad, ovog časa: reci
da izađu i da me saslušaju,
ili ću ispred vrata njihove
sobe u doboš lupati sve dotle
dokle im san u smrt ne oteram.

GLOSTER: Kamo da sve je lepo među vama! (Ode.)

LIR: O, ne diži se, srce! Srce, dole!

BUDALA: Dovikni mu, čiko, ko što je kuvarica jeguljama kad ih je stavila žive u
paštetu; pa ih uzela tući varjačom po glavama i vikati: "Dole, vragolani, dole!" A njen
brat je bio onaj što je iz čiste ljubavi prema svom konju premazivao seno maslom. (Ulaze
Konvel, Regana, Gloster i sluge.)

LIR: Oboma dobro jutro!

KONVEL: Milosti,
neka ste zdravo! (Kenta oslobađaju iz kvrga.)

REGANA: Srećna sam veoma
što vidim vašu visost.

LIR: Verujem,
Regana, da i jesi; znam i razlog
što mislim to: kad srećna ne bi bila,
od groba tvoje majke bih se ja
razveo, jer bi krio preljubnicu.
(Kentu.) O, slobodan si? Drugi put o tome.
Regana, draga, sestra ti je loša:
o, Regana, privezala je ovde, (Pokazuje na srce.)

ko kakvog jastreba, oštrozubu
nemilostivost - Jedva mogu još
govoriti; ti nećeš verovati
koliko joj se duša izopači O, Regana!

REGANA: Moj gospodaru, molim,
umirite se. Nadam se da manje
znate da zasluge joj cenite
negoli ona da zanemari
dužnosti svoje.

LIR: Kako, šta to reče?

REGANA: Ja ne verujem da bi moja sestra
i najmanje propustila da čini
sve što je dužna: ako li je, možda,
sprečavala galamu vaše pratnje,
to je sa takvim dobrim razlogom
i dobrom svrhom činila da niko
ne može za to da joj zameri.

LIR: Prokleta bila!

REGANA: O, gospodine,
stari ste vi; u vama priroda
stoji na svojoj međi poslednjoj:
vama bi trebalo da upravlja
i da vas vodi razboritost neka
što vaše stanje bolje poznaje
no sami vi. Pa zato, molim vas
da našoj sestri vratite se; da joj
kažete da ste je uvredili.

LIR: Da molim od nje oproštaj? Zar ti
ne vidiš kako bi to našem domu
ličilo: "Kćeri draga, priznajem
da ostareh; a bezvredna je starost: (Klekne)
Evo na kolenima preklinjem,
postelju daj mi, odeću i hranu."

REGANA: Gospodine moj dobri, dosta s tim!
Neprikladno je ovo ačenje.
Sestri se mojoj vratite.

LIR (ustaje): Ne, nikad,
Regana! Ona pola moje pratnje
rastera; mračno me je gledala,
jezikom svojim me je poput zmije
u samo srce ujela. Nek sva se
nebeska zajažena osveta
sruči na njenu glavu nezahvalnu!
Zarazni dasi, vi joj mlade kosti
osakatite!

KONVEL: Fuj, gospodine!

LIR: Vi hitre munje, plam oslepljujući
u prezrive joj oči hitnite!
Okružite lepotu njenu, pare
što moćno Sunce ih isisava
iz močvara, na nju se sručite
i gordost njenu utamanite!

REGANA: O, bogovi! Pa to biste i meni
poželeli u prekoj jarosti.

LIR: Ne, Regana, na tebe nikad neće
prokletstvo moje pasti. Tvoja nežna
narav te nikad neće surovosti
predati: njene oči streljaju,
a tvoje teše i ne sažižu.

Ti nisi kadra da što zameraš
veselju mom, da smanjuješ mi pratnju,
da sikćeš nesmotreno, da mi krnjiš
prihode i da, najzad, namakavši
rezu na vrata, prečiš ulaz meni:

prirodne obaveze bolje znaš,
detinjsku dužnost i šta poštovanje
zahteva, šta zahvalnost; nisi ti
zaboravila pola kraljevstva
koje ti dadoh.

REGANA: Pređimo na stvar, gospodine.

LIR: Ko baci slugu mog u kvrge?

(Čuju se trube)

KONVEL: Čije trube to se glase?

REGANA: Znam, sestrine su; njeno pismo kaže
da uskoro će amo prispeti. (Ulazi Osvald.)

Je l' stigla tvoja gospodarica?

LIR: Tog roba lako pozajmljena gordost
nepostojanom milošću se hrani
njegove gospodarice. Sa mojih

očiju, propalice, sklanjaj se!

KONVEL: Šta hoće reći vaša milost?

LIR: Ko je

bacio slugu mog u kvrge? Ja se,
Regana, nadam da ti nisi znala
za ovo. Ko to dolazi? O, nebo, (Ulazi Gonerila.)

ako li starost voliš, ako tvoj
blag skiptar poslušnost nagrađuje,
ako si ti i samo staro, ti se

zauzmi za me, spusti se, pomози!

(Gonerili.) Nije te stid da ovu bradu gledaš?

O, Regana! Zar ruku pružaš njoj?

GONERILA: A što, gospodine, da ne da ruku?

Šta skrivih? Nije sve ono krivica
što nerazumnost smatra ili tako
naziva staračka izlapelost.

LIR: O, srce, previše si žilavo!

Još nisi puklo? Kako je moj čovek dopao kvrge?

KONVEL: Ja ga tamo stavih,
gospodine; al' nepristojnošću
zaslužio je on i manje još obzira.

LIR: Vi? Vi to učiniste?

REGANA: Molim vas, oče, nemoćni ste, pa se
i ponašajte tako. Ako li se
vratite, pa sve dokle mesec dana
ne istekne kod sestre boravite,
i otpustite pola svoje pratnje,
dođite k meni: sada sam daleko
od kuće, nisam snabdevena svime
što potrebno je da vas ugostim.

LIR: Da joj se vratim? I da otpustim

pedeset ljudi! Pre ću se odreći
svakoga krova, radije ću se
izložiti dušmanskim vihorima
i družiti se s vukom i sa sovom,
ujedan oštrim zubom nevolje!
Da joj se vratim! Isto tako bi me
mogla dovesti ispred prestola
Francuza onog plahog koji našu
najmlađu kćer bez jedne pare uze,
da pred njim klečim i ko vitez stari
prosim za pomoć godišnju, da bedni
održim život. Da se vratim njoj!
Pre bi me mogla nagovoriti
da budem rob il' mazga tovarna
te propalice. (Pokazuje na Osvalda.)
GONERILA: Kako god vam drago,
gospodine.

LIR: O, kćeri, molim te,
nemoj me naterati da poludim:
na teret tvoj ja neću pasti, dete;
ostani zbogom. Nećemo se više
sresti nit' jedno drugo videti;
al' ipak, ti si moja krv i meso,
moja si kći; il' bolje reći bolest
mojega mesa, koju moram svojom
nazvati: ti si otok, kužna guka,
čir gnojav moje krvi zatrovane.
Al' neću da te grdim; nek sramota
dođe kad hoće, ja je neću zvati:
niti ću gromonosca moliti
da vitla munje, nit' ću pričati
o tebi Jupiteru sudiji.

Trgni se kada možeš; popravljaj se
lagano: umem ja da budem strpljiv;
možemo kod Regane ostati
ja i sto mojih vitezova.

REGANA: Ne
baš sasvim tako: ja se vama nisam
nadala, nisam se pripremila
da dočekam vas kako dolikuje.
Pa zato moju sestru poslušajte,
gospodine; ko razum dodaje
jarosti vašoj, taj bez sumnje mora
misliti da ste stari, i zbog toga
al' ona zna šta čini.

LIR: Da li su

to lepe reči?

REGANA: Pa, uveravam vas, gospodine, da jesu. Šta! Pedeset nije vam vitezova dovoljno? Zašto vam treba više? Zašto čak i tol'ko, kada trošak i opasnost govore protiv ovolikog broja? Zar tol'ki ljudi pod dva gospodara u istom domu mogu prijateljstvo održati? Pa to je teško; skoro i nemoguće.

GONERILA: Zašto, gospodaru, da ne služite vas sluge njezine il' moje?

REGANA: Zašto ne, moj gospodaru?

Ako u nečem budu nemarni, dovešćemo ih u red. Ako biste kod mene došli jer sad nazirem opasnost molim vas, dovedite dvadeset i pet samo; većem broju ne mogu dati konak ili hranu.

LIR: Ja vama dadoh sve

REGANA: I dali ste u pravo vreme.

LIR: I od vas načinih tutore svoje i upravitelje, ali zadržah pravo da me prati toliki broj. Da tebi dođem zar s dvadeset i pet? To reče, Regana?

REGANA: Jesam, i opet kažem, gospodaru: više mi ne dovodite.

LIR: Zli ljudi

izgledaju još pristojno kad kraj njih ima i gorih; još i neku hvalu zaslužuje ko nije najgori.

(Gonerili.) Poći ću s tobom: ipak je pedeset dvaputa više nego dva'est pet, od njene ti je ljubav dvaput veća.

GONERILA: Čujte me, gospodaru; šta će vam i dvadeset i pet, čak deset, pet, u kući gde ih dvaputa toliko naredbu ima da vas služi?

REGANA: Šta vam treba i jedan?

LIR: O, ne raspravljajte o tom šta treba; čak i najgori prosjaci i u bedi najvećoj

imaju nešto izlišno: kad ništa
ne damo više prirodi od onog
što treba njoj, čovekov život tad
ne vredi više od životinjskog.
Gospođa ti si; ako samo toplo
odeven ići jeste raskošno,
prirodi onda ne treba što ti
raskošno nosiš, a što jedva te
zagreva. Al' za pravu potrebu
strpljenja daj mi, nebo, meni treba
strpljenja! Vi me ovde, bogovi,
gledate, jadnog starca, bremenitog
i starošću i bolom, dvostruko
bednoga! Ako srca ovih kćeri
vi podbadate protiv oca njenog,
budalu bar od mene ne pravite
da podnosim to mirno; ukrešite
gnev plemenit u meni, ne dajte
da kapi vode, žensko oružje,
umrljaju mi muške obraze!
Ne, neprirodne veštice, obema
osvetiću se tako da će svet
takva ću dela sve počiniti
još ne znam kakva ali od njih će se
užasnuti sva zemlja. Mislite li
da ću ja možda plakati? O, ne,
plakati neću:
dovoljno imam razloga za plač,
al' ovo srce skrhaće se
pre u stotinu hiljada komadića
no što će zaplakati. O, budalo,
poludeću! (Izlaze Lir, Gloster, Kent i Budala.)
KONVEL: Uklonimo se; dolazi oluja.
(U daljini se čuje zavijanje vetra.)
REGANA: Ova je kuća mala: nema mesta
za starca i za pratnju njegovu.
GONERILA: Do njega je krivica; sam je sebi
mir oduzeo, pa za ludost mora ispaštati.
REGANA: Ja samog njega bih
primila rado, ali pratioca
nijednog neću.
GONERILA: To sam rešila
i ja. Al' gde je grof od Glostera?
KONVEL: Za starcem ode. Evo, vraća se.
(Vraća se Gloster.)
GLOSTER: Kralj je obuzet besom.

KONVEL: Kuda kreće?

GLOSTER: Hoće da jaše; ali ne znam kuda.

KONVEL: Najbolje pustiti ga; vodič će sam sebi biti.

GONERILA: Nemojte ga vi nipošto moliti da ostane.

GLOSTER: O, Bože, noć se spušta, vetar oštar zavija strašno; a na mnogs milja unaokolo jedva gde da raste poneki žbun.

REGANA: Gospodine, za ljude svojeglave sva zla što sami sebi nanesu neka budu učitelji.

Pozatvarajte vrata; okružen je očajno smelom pratnjom: mudrost nam nalaže da se plašimo sveg onog na šta bi mogli da ga nahuškaju, jer lako ga je obrlatiti.

KONVEL: Moj gospodar, vrata zabravite; burna je noć. Posavetova dobro

Regana: ispred bure sklonimo se. (Izlaze.)

TREĆI ČIN

POJAVA PRVA

Pustara (Bura, gromovi i munje. Ulaze s raznih strana Kent i jedan plemić)

KENT: Ko je tu, osim gadnog vremena?

PLEMIĆ: Čovek uznemiren, baš ko i vreme.

KENT: Poznao sam vas. Gde je kralj?

PLEMIĆ: Bori se s gnevnim elementima; naređuje da vetar oduva

zemlju u more, ili kovrdžavi

talasi da svu zemlju preplave

pa sve da promeni se il' okonča;

srebrne vlasi čupa, koje grabe

vihori divlji u svom slepom besu

i jarosno razbacuju u ništa;

trudi se da u malom ljudskom svetu

prkosom svojim još prevaziđe

nadbijanje olujine i kiše.

U ovu noć, kad mečka mirno leži

dojaka praznih pored mladunaca,

kad lav i glađu izmoždjeni vuk

čuvaju suvo krzno, on gologlav

juri i nudi nečem, makar šta to

bilo, da uzme sve.

KENT: Al' ko je s njim?

PLEMIĆ: Budala samo; trudi se da šalom razagna patnju što mu srce para.

KENT: Vi ste mi poznati, gospodine; pa smem, po jemstvu toga znanja svog, da nešto važno vama poverim.

Čegrsti ima mada joj za sada obostrano lukavstvo krije lik između vojvode od Konvela i Olbenija; oni imaju kao i svako kog je srećna zvezda uzdigla i na presto postavila na izgled verne sluge, ali koje u stvari francuske su uhode i dostavljači svega što saznadu o našoj zemlji; javljaju što vide, bilo o rasprama i spletkama vojvoda, il' o jarmu okrutnom koji su oni nametnuli starom dobrome kralju; il' o nečemu još dubljem, čemu sve je ovo možda tek predigra; al' istina je sušta da nam u ovu zemlju razdrtu dolazi vojska francuska, i već se, pametno nehat iskoristiv naš, u potaji iskrcala u nekim najboljim našim lukama, i sad čeka da barjak razavije. Čujte: ako se smete tol'ko pouzdati u moje reči da što pre u Dover krenete, onde naći ćete nekog ko će vam blagodariti kad tačno obavestite kakav neprirodan, izluđujući jad je dao kralju povoda da se žali.

Ja sam po krvi i po vaspitanju plemić, a pošto znam vas, pošto se uzdam u vas, zadatak taj vam nudim.

PLEMIĆ: Još ću sa vama o tom zboriti.

KENT: Nemojte. A za dokaz da sam mnogo više no što vam kaže izgled moj, otvorite tu kesu, uzmite što ima u njoj. Ako Kordeliju vidite a i hoćete, bez sumnje, pokažite joj prsten taj, i ona

reći će vama ko je prijatelj
kog zasad još ne poznajete. Ah,
prokleta bila ova bura! Idem
da kralja tražim.

PLEMIĆ: Pružite mi ruku
Imate l' još šta da mi kažete?

KENT: Još nekoliko reči, ali zbilja
važnijih od svih dosad: hada kralja
budemo našli, a vi pođite
onuda, ja ću ovud , ko ga prvi
sretne nek onog drugoga dozove. (Odlaze na razne strane.)

POJAVA DRUGA

Drugi deo pustare. Bura još traje. (Ulaze Lir i Budala.)

LIR: Duvajte da vam prsnu obrazi,
vetrovi! Duvajte! Razbesnite se!
Svi slapovi i svi orkani, bljujte
dok tornjeve nam sve ne potopite
i podavite pevce limene!

Sumporne munje, brze kao misli,
preteče groma koji cepa hrašće,
spržite moju sedu glavu! A ti,
ti grome svepotresajući, spljošti
nabreklu svetsku okruglinu! Smrvi
kalupe prirode i najednom
uništi svaku kličicu iz koje
nastaje čovek nezahvalni!

BUDALA: O, čiko, dvorska sveta vodica u suvoj kući je bolja od ove kišnice napolju.
Uđi unutra, dobri čiko; i zamoli kćeri da te blagoslove; ovakva noć nema sažaljenja ni
prema mudrima ni prema budalama.

LIR: Tutnji do mile volje! Sukljaj, vatro!

Bljuj, kišo! Niti kiša niti vetar
ni grom ni vatra nisu moje kćeri:
za svirepost vas ne okrivljujem,
o, elementi; vama ja ne davah
kraljevstva, niti decom vas nazivah;
poslušnost meni vi ne dugujete:
pa zato grozno zadovoljstvo svoje
iskaljujte; tu stojim pred vama,
vaš rob, ko bedan, bolestan i slab
prezreni starac. Ipak, nazivam vas
uslužnim pomagačima što s dvema
poganim kćerima u savezu
navaljujete bojnim četama
nebeskim protiv glave ovoliko

stare i sede kao što je moja.

O, o, koliko sramotno je to!

BUDALA: Ko ima kuću da uvuče glavu u nju, ima dobar šlem.

Ko bi hteo nakurnjaku

dom da steče pre no glavi,

taj će da se uvašljivi

i postaće prosjak pravi.

Ko svoj nožni palac uzme

da mu bude mesto srca,

cele noći će zbog žulja

da jauče i da grca

jer nikad nije bilo lepe žene da nije uspijala ustima pred ogledalom. (Ulazi Kent.)

LIR: Ne, ja ću biti uzoran strpljenjem

i neću reći ništa.

KENT: Kojetu?

BUDALA: E pa, ovde su jedna milost i jedan nakurnjak; to jest, jedan mudar čovek i jedna budala.

KENT: Vaj, gospodaru, tu ste? Čak i oni

što vole noć, ovakvu ne vole;

nebesa gnevna sad rasplašuju

i grabljivice noćne terajuć ih

da ostanu u svojim pećinama.

Ne pamtim, otkad čovek postadoh,

ovakve lese munja, takvu prasku

gromova groznih, takvo hućanje

raspomamljenog vihora i kiše;

taj jad i stravu ljudska priroda

ne može da podnese.

LIR: Veliki

bogovi, koji iznad naših glava

lomljavu ovu dižu, neka svoje

neprijatelje sada pronađu.

Uzdrhti, bedniče, ti što na duši

neotkrivene nosiš zločine,

koje bič pravde ne išiba još;

sakrij se, ruko krvava; i ti,

krivokletniče; i ti što vrlinom

licemeriš, a živiš rodoskrvno;

od straha rasprsi se, zlikovče

koji pod plaštom dobronamernosti

kriomice si smišljao ubistvo!

Duboko zakopani grehovi,

lomite svoje skrivnice, za milost

opominjače strašne molite!

Čovek sam protiv koga više su

grešili no što grešio je sam.

KENT: Gologlav, ah! Moj dobri gospodaru,
koliba jedna tu je sasvim blizu;
daće vam neku zaštitu od bure.
Odmorite se onde dok ja odem
do onog tvrdog zdanja tvrđega
no kamenje od kog je građeno,
i gde me maločas, kad za vas pitah,
ne pustiše da uđem pa da od njih
iznudim nešto škrte ljubaznosti.

LIR: Nesvestica mi duh obuzima.
Ovamo, momče! Kako si mi, dečko?
Je li ti zima? Meni jeste. Gde je
ta slama, moj prijaško? Čudno je
umeće nevoljino: ona može
pretvoriti i gadost u divotu.
Hajdemo do te kolibe. O, jadna
budalo moja, robe moj, u srcu
ostao mi je kutak jedan još
koji te žali.

BUDALA: Ko jak u ćupi nije,
hejhoj, a vetar ga bije
nek zahvali za to što ima,
jer kiša svaki dan lije.

LIR: Tačno je ovo, dobri dečko moj.

Hajde, odvedi nas toj kolibi. (Izlaze Lir i Kent.)

BUDALA: Ovo je taman zgodna noć da se i bludnica rashladi. Da očitam još jedno
proročanstvo pre no što pođem:

Kad pop ne tvori to što kaže,
kad slad pivari vodom blaže,
kad plemić svog krojača uči,
bludnik se, ne jeretik muči,
kad sudija po pravdi sudi
i ne duguje vitez hudi,
kad ne kleveće ko od besa
i kad nestane secikesa,
kada lihvari javno rade,
kurva i svodnik crkve grade:
tada će Engleska da strada
i zbrka silna da zavlada;
videće ko doživi: gle,
za hod mu treba noge dve.
Ovo će proročanstvo sročiti Merlin; jer ja
živim pre njegovog vremena. (Ode.)

POJAVA TREĆA

Soba u Glosterovom zamku (Ulaze Gloster i Edmund)

GLOSTER: Ah, Bože! Edmund, ne sviđa mi se ovo neprirodno ponašanje. Kad sam ih zamolio za dozvolu da se smilujem na njega, zabranili su mi da raspolažem sopstvenom kućom; naredili mi, preteći da će me kazniti večitom nemilošću, da niti govorim o njemu, niti da molim za njega, niti da ga na bilo koji način podržavam.

EDMUND: Krajnje svirepo i neprirodno!

GLOSTER: De, de; ne govori ništa. Došlo je do razdora između dvojice vojvoda, a ima i nešto gore. Večeras sam dobio pismo opasno je govoriti o tome; zaključao sam ga u svojoj sobi. Uvrede koje kralj sada trpi biće teško osvećene; jedan deo izvesne vojske se već iskrcao; moramo se držati uz kralja. Potražiću ga i krišom mu pružiti pomoć; ti idi i povedi razgovor s vojvodom, da ne primeti moju samilost. Ako pita za mene reci da sam bolestan i legao u postelju. Makar i glavu izgubio zbog ovoga a ničim manjim mi nije zaprećeno kralj, moj stari gospodar, mora dobiti pomoć. Čudno se nešto sprema, Edmund; molim te, budi obazriv. (Ode.)

EDMUND: O samilosti ovoj zabranjenoj
saznaće istog časa vojvoda;
a i o pismu: biće to veoma
zaslužno, zgoda prava da se ono
što otac gubi to jest sve učari;
mladi se dižu kada padnu stari. (Ode.)

POJAVA ČETVRTA

Pustara. Pred kolibom (Ulaz e Lir, Kent i Budala.)

KENT: Tu je to, gospodaru; uđite,
moj dobri gospodaru; strahovlada
ovakve noći suviše je gruba
da priroda je može podneti. (Bura i dalje traje)

LIR: Ne, ostavi me.

KENT: Dobri gospodaru,
uđite amo.

LIR: Da li moje srce
skrhati želiš?

KENT: Pre bih sopstveno.

Uđite, dobri gospodaru moj.

LIR: Tebi se čini strašno što nam ova
oluja ljuta prodire do kože:
tako i jeste tebi; ali gde se
uvreži boljka velika, tu malu
osećaš jedva. Ti bi bežao
od medveda; al' ako pobegneš
do hučnog mora, ti bi utrčao
u medvedovu čeljust. Kad je duh
slobodan, telo nežno oseća;
bura u duhu mom oduzima
čulima mojim svako osećanje

sem onog koje ovde besno bubnja.
Dečija nezahvalnost! Zar to nije
ko da bi usta grizla ovu ruku
što im je hranu pružila? Al' to ću
kazniti ljuto ja. Ne, neću više
plakati. Zar da u ovakvu noć
zabrave vrata preda mnom! O, lij
i dalje; sve ću podneti. U noć
ovakvu! O, Regana, Gonerila!
Vašega starog dobrog oca, čije
srce vam velikodušno sve daje
o, na tom putu leži ludilo;
ne puštaj mene tamo; ni reč više
o tome.

KENT: Dobri kralju, uđite.

LIR: Molim te, uđi sam; za sebe se
pobrini: ova bura ne da meni
da razmišljam o onome što veći
nanosi bol. Al' ipak ući ću.

(Budali.) Hajde ti, dečko, prvi. Beskućnička
sirotinjo no hajde uđi. Ja ću
pomoliti se, zatim spavati.

(Budala ulazi u kolibu.)

Bednici goli, ma gde bili, vi što
trpite ove bure udarce
nemilostive, kako će vas glave
nezaštićene, trbuh nehranjen
i rite prodrte odbraniti

od nepogode kao što je ova?

O, premalo sam brinuo o tome!

Raskoši, uzmi lek; usudi se

da osećaš što i svi bednici,

pa da ih zaspeš svim suviškom svojim

i pokažešpravednija nebesa.

EDGAR (iznutra): Aršin i po, aršin i po! Jadni Tom!

(Budala istrčava iz kolibe.)

BUDALA: Ne ulazi ovamo, čiko; tu je neki duh. U pomoć! U pomoć!

KENT: Daj mi ruku. Ko je tu?

BUDALA: Neki duh, neki duh: kaže da se zove jadni Tom.

KENT: Ko si ti što mrmljaš tu u slami? Izlazi!

(Ulazi Edgar prerušen u ludaka.)

EDGAR: Bežite! Progoni me crni vrag!

Kroz oštri glog fijuče vetar. Hu!

Idi u hladnu postelju i zgrej se.

LIR: Da li si dvema kćerima sve dao?

Pa si sad ovde došao?

EDGAR: Ko će bilo šta udeliti jednom Tomu? NJega je nečastivi proveo kroz vatru i plamen, kroz plićake i virove, preko bara i močvara; stavljao mu noževe pod jastuk i omče pod stolicu; prosipao mu pored kaše otrov za pacove; uzoholio mu srce da jaše na riđanu kasaču preko mostića širokih četiri palca i da juri sopstvenu senku kao izdajicu. Blagoslovio Bog tvojih pet čula! Tomu je zima. O, brbr, brbr, brbr! Bog te čuvao od vihora, od zlih zvezda i od svake zaraze! Dajte uделите nešto jednom Tomu, koga je gadno spopao nečastivi. Eno onde bih ga sad mogao uhvatiti, i onde, pa opet onde, i onde. (Bura i dalje traje.)

LIR: Šta! Zar ga dotle kćeri dovedoše?

Zar nisi ništa mogao da spaseš?

Zar si im dao sve?

BUDALA: Ne, zadržao je jedan čaršav, jer inače bismo se svi stideli.

LIR: Nek svaka kužna boljka koja visi

u lelujavom vazduhu, ko kazna

za ljudske grehe namenjena, tvoje

spopadne kćeri!

KENT: On nema kćeri, gospodaru.

LIR: Smrt tebi, izdajniče! Ništa ne bi

toliko moglo da mu prirodu

prignječi osim kćeri nemilosnih.

Je l' običaj sad to da odbačeni

očevi tako malo nalaze

milosrđa za telo njihovo?

Umna je kazna to! Jer ovo telo

i začće kćeri te pelikanke.

EDGAR: Pelikanče piljčilo na Piljčinom bregu:

juhahoj, juhahaj, johoho!

BUDALA: Ova hladna noć će nas sve pretvoriti u budale i ludake.

EDGAR: Čuvaj se nečastivog. Slušaj roditelje; pošteno drži reč; ne psuj; ne kurvaj se sa ženom koja se obrekla drugome; nemoj mekušno srce da navodiš na sujetno gizdanje. Tomu je zima.

LIR: Šta si ti bio?

EDGAR: Švaca, ponosit i srcem i dušom; kovrčao sam kosu, nosio rukavice pod ogrtačem, služio požudama svoje gospodarice i radio ono s njom po mraku; zaklinjao se onoliko puta koliko sam reči rekao i sve ih kršio pred milim nebeskim licem; padao u san s mislima na blud i budio se da ga činim. Vino sam strašno voleo, kocku užasno, a sa ženama sam nadmašivao sultana: bio sam neiskrena srca, lakomislena uha, krvavih ruku; svinja po lenjosti, lisica po krađi, vuk po grabljivosti. Ne dozvoli da škripanje cipela ili šuštanje svilenih suknji izda ženama tvoje siroto srce. Nek ti se noga kloni burdelja, ruka kecelja, a pero dužničkih knjiga, i prkosi nečastivom. Još kroz glog fijuče hladan vetar. Veli: zuzu, huhu! Dofene, sinko moj, sinko, stoj! Pusti ga nek prokasa. (Bura i dalje traje.)

LIR: Bogme, bolje bi ti bilo u grobu nego da nepokriveno telo izlažeš ovom krajnjem divljanju nebesa. Zar čovek nije ništa više do to? Dobro ga osmotri! Ne duguješ svilu svilenoj bubi, ni krzno životinji, ni vunu ovci, ni miris cibetki. Ha! Nas trojica smo izveštačeni; ti si sama suština stvari: prirodan čovek nije ništa više od takve jadne, nage,

dvokrake životinje kao što si ti. Dole, dole s tim pozajmljenim krpama! Hodite, otkopčajte me ovde. (Kida odelo sa sebe.)

BUDALA: Molim te, čiko, smiri se; ovo je gadna noć da po njoj plivaš. Sad bi malčice vatre na pustopoljini bilo kao srce matorog bludnika; varničica, a celo ostalo telo hladno. Gledajte, eno nam dolazi plamen lotalica. (Ulazi Gloster s buktinjom.)

EDGAR: To je onaj zloduh Repatilo: dolazi posle večernjih zvona i hoda do prvih petlova; on čoveku šalje mrenu na oči, škiljavost i zečju usnu; stvara medljiku na pšenici i muči jedna zemaljska stvorenja.

Sveti Vid kroz šumu išao tu skoro
i susreo Moru s dece devetoro;

naredio joj da jaše
daleko iz zemlje naše
gubi se, veštice, gubi!

KENT: Kako ste, milostivi kralju?

LIR: Ko je to?

KENT: Ko je tamo? Šta tražiš ovde?

GLOSTER: Ko ste vi tamo? Kako se zovete?

EDGAR: Jadni Tom; onaj što jede žabu koja pliva; krastaču, punoglavca, guštera i daždevnjaka; onaj koji u besnilu srca, kad nečastivi podivlja, jede kravlju balegu umesto salate, gu ta matore pacove i krepale pse iz jarka, pije zelenu skramu sa ustajale bare; onaj koga šibom teraju od zaseoka do zaseoka i bacaju u kvrge i u hapsanu; koji je imao tri odela da ih baca na leđa, šest košulja da odeva telo, konje za Jahanje i mač za nošenje; al' Tomu su sedam godina dana miševi bili i pacovi hrana.

Čuvajte se ovog što me progoni. Smiri se, naletniče, smiri se, zloduše!

GLOSTER: Šta! Vaša milost nema bolje društvo?

EDGAR: Knez tame je plemić; zovu ga Modo ili Mahu.

GLOSTER: Naša se krv i meso, gospodaru, iskvari tol'ko da na one mrze što začese ih.

EDGAR: Jadnom Tomu je zima.

GLOSTER: Hajdete sa mnom. Ne može mi dužnost podneti da u svemu poslušā okrutne zapovesti vaših kćeri:

iako mi narediše da vrata zaključam i da prepustim zas ovoj tiranskoj noći, ipak se usudih da potražim vas i odvedem onde gde vatra vas i obed čekaju.

LIR: Pusti da najpre govorim sa ovim filozofom. Šta uzrokuje grom?

KENT: Ponudu prihvatite njegovu, moj gospodaru; pođite u kuću.

LIR: Hoću da dvetri reči izmenjam s tim učenim Tebancem. Kojim se bavite naukama?

EDGAR: Kako da zloduha izbegavam
i gamad da tamanim.

LIR: Da zas još nešto pitam nasamo.

KENT: Navalite još jednom, gospodaru,
da pođe s vama; njegov duh se mračí.

GLOSTER: A zar mu možeš zbog tog zameriti? (Bura i dalje traje)

Njegove kćeri rade mu o glavi.

Ah, onaj dobri Kent. Predskazao je,
izgnanik jadni, da će tako biti!

Ti veliš da kralj ludi; prijatelju,
slušaj me: lud sam gotovo i sam.

Sina sam jednog imao, a sad sam

odrekao se njega, prognao ga;

o glavi mi je radio, sad skoro,

tu nedavno; a voleo sam ga,

moj prijatelju, ko što nikad otac

voleo sina nije; da ti kažem

po duši, tuga razara mi um. (Bura i dalje traje.)

O, kakva noć je ovo! Milosti,

molim vas

LIR: O, gospodine, izvin'te.

Filozofe moj plemeniti, hajd'mo!

EDGAR: Tomujezima.

GLOSTER: Hajd uđi, momče, u tu kolibu
i zgrej se.

LIR: Svi unutra hajdemo.

KENT: Ovuda, gospodaru.

LIR: Ne, sa njim ću;

s filozofom ću svojim ostati.

KENT: Moj dobri gospodaru, smirite ga;

dozvolite mu da povede momka.

GLOSTER: Ti ga povedi.

KENT: Hajdemo, momče; pođi s nama.

LIR: Hajdemo, dobri moj Atinjanine.

GLOSTER: Pst, ni reč više, ni reč; čutite!

EDGAR: Pred mračnu kulu vitez Roland

stiže, a kada uđe u nju:

"Čuvaj se, beži!" stalno se ču,

"britansku krv ja njušim tu". (Izlaze.)

POJAVA PETA

Soba u Glosterovom zamku. Ulaze Konvel i Edmund.

KONVEL: Želim da mu se osvetim pre nego što odem iz njegove kuće.

EDMUND: O, gospodaru, iako će me prekorevati što je moje prirodno osećanje
ustuknulo pred odanošću prema vama ježim se da pomislim o tome.

KONVEL: Sad uviđam da mu tvoj brat nije baš samo iz zlobe radio o glavi; nego ga je na to podstaklo pohvalno osećanje, izazvano sramnom pokvarenošću tvog oca.

EDMUND: Kako je zlobna moja sudbina kad se moram kajati što sam pravedan! Evo pisma o kojem je govorio; ono potvrđuje da je kao uhoda radio u korist Francuske. O, nebesa! Kamo da nije bilo ove izdaje, ili da je ja nisam otkrio!

KONVEL: Pođi sa mnom vojvotkinji.

EDMUND: Ako je sadržina ovog pisma istinita, imaćete silan posao da obavite.

KONVEL: Istinita ili lažna, tek ono te je načinilo grofom od Glostera. Pronađi gde se nalazi tvoj otac, da bismo ga mogli odmah uhapsiti.

EDMUND (za sebe): Ako ga zateknem da pomaže kralju, to će još pojačati vojvodino podozrenje. (Glasno) Istrajaću na svom putu odanosti, ma koliko bolan bio sukob između nje i moje krvi.

KONVEL: Pokloniću ti svoje poverenje; u mojoj ljubavi ćeš naći boljeg oca. (Odu.)

POJAVA ŠESTA

Soba u seljačkoj kući blizu zamka (Ulaze Gloster, Lir, Kent, Budala i Edgar.)

GLOSTER: Ovde je bolje nego napolju; zahvalite i na tome. Dodaću ovde vašoj udobnosti sve što budem mogao; vratiću se brzo.

KENT: Sva snaga njegovog duha uzmakla je pred nestrpljenjem. Bogovi vas nagradili za ljubaznost! (Gloster izlazi.)

EDGAR: Zove me Fratereto i kaže mi da Neron peca u Jezeru pomrčine. Moli se, nevinašce, i čuvaj se nečastivog.

BUDALA: Molim te, čiko, kaži mi: da li je ludak plemić ili građanin?

LIR: Kralj, kralj!

BUDALA: Ne, on je građanin čiji je sin plemić; jer lud je građanin onaj što gleda kako mu sin postaje plemić pre njega.

LIR: O, da se hiljadu njih s užarenim kopljima šišteć na njih sruče

EDGAR: Nečastivi me ujeda u leđa.

BUDALA: Lud je onaj koji se uzda u vukovu pitomost, u konjsko zdravlje, u dečačku ljubav i u kurvinu zakletvu.

LIR: I biće tako; izvešću ih pred sud.

(Edgaru.) Ti sedi ovde, učen sudijo.

(Budali.) Ti ovde, mudri moj gospodine.

A sada, lisice, izađite!

EDGAR: Gle ga samo kako stoji i bulji! Šta je, gospo, zar i na sudu tražiš da zveraju u tebe?

Curo, prevezi se k meni!

BUDALA: Al' bušan čun joj maleni, pa neće da pomene što ne sme k tebi da krene.

EDGAR: Nečastivi progoni jadnog Toma slavujevim glasom. Đuskalo u Tomovom trbuhu više za dve haringe: ne krešti, crni anđele; nemam ja hrane za tebe.

KENT: Kako ste, gospodaru? Ne stojte zgranuti tol'ko! Zašgo ne legnete

da počinete na tim jastucima?

LIR: Hoću da najpre vidim suđenje.

Uvedite svedoke. (Edgaru.) Uzmi mesto,
čoveče u sudijskoj odori!

(Budali.) Ti, sadrug njegov, pravde delilac,
na klupu pored njega! (Kentu.) I ti si
u veću; sedi i ti.

EDGAR: Da sudimo po pravdi.

Pastiru lepi, da l' spavaš ili bdiš?

U žito ušlo ti stado;

kad zvizneš iz sladanih usta tih,

to ovce će začuti rado. Mrrr! Mačka je siva!

LIR: Sudite prvo njoj; ovo je Gonerila. Evo zaklinjem se pred ovim časnim skupom da je
udarila nogom svog oca, jasnog kralja.

BUDALA: Pridite, gospo. Je li vama ime
Gonerila?

LIR: To ne može poreći.

BUDALA: Izvin'te, mišljah da ste stolica.

LIR: Evo još jedne, čiji vrludav
pogled vam kaže kakvo joj je srce.

Zaustavite je! Na oružje!

Oružje, mač i oganj! Mićenje
u sudu! Zašto si je pustio,
sudijo lažni, da ti pobegne?

EDGAR: Umudrio te Bog!

KENT: O, žalosti! Pa gde je, gospodaru,
strpljenje sada kojim ste se često
hvalili kako ga ne gubite?

EDGAR (za sebe): Toliko počinje da moje suze
pridobija za sebe, da će one
pokvariti mi sve pretvaranje.

LIR: Gle, Cule, Belka, Šilja,
sva ta psetanca laju sad na mene.

EDGAR: Tom će baciti svoju glavu na njih. Odlazite, pukci!

Bila ti njuška crna il' bela,

bio ti oštar zub ko strela:

bio pudlica ili ptičar,

hrt, rundov ili jazavičar;

makar na samog vuka da ličiš,

od Toma ti ćeš da zaskičiš:

kad glavu svoju bacim ovako,

podvije repinu pseto svako.

Dumdilidu, čistac! Hajde, odlazite na zaveti ne i vašare po palankama. Jadni Tome, rog ti
se osušio.

LIR: A sad raščetvorite Reganu i vidite šta joj se leže u srcu. Ima li nekog uzroka u

prirodi što stvara ova tvrda srca? (Edgaru.) Vas, gospodine, uzimam kao jednog od mojih stotinu vitezova; samo mi se ne sviđa kroj vaše odeće. Reći ćete da je to persijsko ruho; ali ipak, dajte da se izmeni.

KENT: Sad, dobri gospodaru, ležite ovde i odspavajte malčice.

LIR: Ne galamite, ne galamite; navucite zavese; tako, tako, tako. Ujutru ćemo poći na večeru: tako, tako, tako.

BUDALA: A ja ću u podne leći da spavam. (Gloster se vraća.)

GLOSTER: Ovamo, prijatelju: gde je kralj, gospodar moj?

KENT: Gospodine, tu leži; al' ga ne uznemirujte: sa uma sišao on je.

GLOSTER: Dobri prijatelju, molim te, uzmi ga u naručje; čuo sam da mu rade o životu.

Nosiljke eno spremne; stavi ga u nju, pa brzo kreći, prijatelju, u Dover, gde ćeš biti dočekan i dobrodošlicom i zaštitom.

Uzmi svog gospodara: ako samo oklevaš pola sata, njegov život, i tvoj, i svih što žele da ga brane, jamačno biće izgubljeni.

Hajde, uzmi ga, uzmi; pa sa mnome kreni po hranu, i da brzu pratnju dam ti.

KENT: Zaspala iznurena priroda: taj odmor može biti meleman izmrcvarenim živcima, jer teško izlećiće se ako ne bude prilike za ovakav počinak.

(Budali.) Pomozi mi da tvoga gospodara ponesem. Ni ti ne smeš ostati.

GLOSTER: Hajdemo, polazite.

(Kent, Gloster i Budala izlaze iznoseći Lira.)

EDGAR: Kad boljeg od nas gledamo gde strada, smanji se teret sopstvenoga jada.

Ko pati sam, taj pati ponajviše: od njega sva se zadovoljstva skriše; al' duh podnese mnogo kada tuga, patnja i bol pronađu sebi druga.

Lak mi se čini, snošljiv jad kad shvatih da kralj od istog od čeg i ja pati; od dece on, a ja od oca. Tome, hajd slušaj gde se svetske bure lome, otkrij se tek kad klevete se gadne rasprše i sa tebe ljaga spadne.

Neka se noćas desi što god hoće,
al' samo neka umakne naš kralj!
Čuvaj se, krij se! (Ode.)

POJAVA SEDMA

Soba u Glosterovom zamku (Ulaze Konvel, Regana, Gonerila, Edmund i sluge.)

KONVEL: Smesta pohitajte svome mužu; pokažite mu ovo pismo: francuska vojska se iskrcala. Idite i pronadite izdajnika Glostera. (Izlazi nekoliko slugu.)

REGANA: Obesite ga bez odlaganja.

GONERILA: Iskopajte mu oči.

KONVEL: Prepustite ga mome gnevu. Edmund, krenite s našom svastikom: osveta koju smo prinuđeni da izvršimo nad vašim izdajničkim ocem nije prikladna da je gledate.

Posavetujte vojvodu, kad stignete, da se najhitnije opremi za borbu; mi moramo činiti to isto. Naši glasnici neka budu brzi i neka održavaju vezu između nas. Srećan put, draga svastiko; srećan put, grofe od Glostera. (Ulazi Osvald) Šta je bilo? Gde je kralj?

OSVALD: Ispratio ga grof od Glostera;

trideset petšest ga je njegovih

plemića revno tražilo i srelo

pred kapijom; i svi su, s nekoliko

grofovih slugu, sa njim krenuli

za Dover, gde će dobro oružane

zateći prijatelje, kako tvrde.

KONVEL: Dovedi konje gospodarici.

GONERILA: Ostajte zbogom, vojvodo i sestro.

KONVEL: Edmund, zbogom pošo.

(Izlaze Gonerila, Edmund i Osvald.)

Nađite

Glostera izdajicu, svežite ga

ko lopova, dovedite ga pred nas. (Izlaze ostale sluge.)

Mada mu glavu ne možemo smaći

bez postupka pred sudom, naša moć

učiniće po volji našem gnevu,

što ljudi mogu koriti, al' ne

i sprečiti. Ko ide? Izdajnik?

(Sluge se vraćaju s Glosterom.)

REGANA: O, lisac nezahvalni! On je to.

KONVEL: Čvrsto mu svele ruke vežite.

GLOSTER: Šta smeru vaša milost? Prijatelji,

ta pomislite da ste moji gosti:

nemojte da se grešite o mene.

KONVEL: Velim vam, vežite ga.

(Sluge vezuju Glostera.)

REGANA: Čvrsto, čvrsto.

O, gadni izdajniče!

GLOSTER: Nemilosna

gospodo, nikad nisam bio to.

KONVEL: Za ovu stolicu ga vežite.

Nitkove, ti ćeš videti

(Regana mu čupa bradu.)

GLOSTER: Patoje,

tako mi milosrdnih bogova,

gnusno da moju bradu čupate.

REGANA: Ovako sed, a takav izdajnik!

GLOSTER: O, pokvarena gospo, ove vlasi,

koje iz moje brade čupate,

oživeće, optužiće vas: ja sam

domaćin vaš; pa ne bi trebalo

da moje lice gostoljubivo

rukama razbojničkim zlostavljate.

Šta to nameravate?

KONVEL: Kakva ste

pisma tu nedavno iz Francuske

dobili?

REGANA: Jasno odgovorite,

jer mi već znamo celu istinu.

KONVEL: Kakav ste savez sklopili sa onim

izdajnicima što se nedavno

iskrcaše u našem kraljevstvu?

REGANA: U čije ruke poslali ste onog

ludoga kralja? Odgovorite.

GLOSTER: Ja dobih pismo, sročeno sa puno

nagađanja, od jednoga čoveka

koji ne drži stranu nikome

i neprijatelj nije.

KONVEL: Lukavo.

REGANA: I lažno.

KONVEL: Kud si kralja poslao?

GLOSTER: U Dover.

REGANA: Što u Dover? Zar ti nije

pod pretnjom smrtne kazne naređeno

KONVEL: Zašto u Dover? Nek to prvo kaže.

GLOSTER: Vezan za kolac, moram trpeti

pse napujdane.

REGANA: Reci, što u Dover?

GLOSTER: Zato što nisam hteo gledati

kako mu nokti tvoji svirepi

kopaju jadne stare oči; niti

kako mu tvoja sestra divljačna

zabada svoje kljove veprovske

u telo miropomazano. Da je

ovakvu buru kao on, gologlav

sred noći crne kao pakao,
okean izdržao, on bi se
propeo i pogasio bi sve
zvezdane vatre; on pak, ovo jedno
i staro srce, još pomagaše
nebu da lije.

Da su ti u to vreme stravično
vuci pred kapijom zavijali,
ti bi vrataru reći morala:
"Otključaj!"; i sve druge svireposti
ustuknule bi: ali videću
gde takvu decu stiže krilata
osveta.

KONVEL: Nikad nećeš videti.
Stolicu drž'te, momci! Ja ću ti
zgaziti oč i.

GLOSTER: Oni koji misle
da dočekaju starost, neka mi
sad pomognu. O, kakva svirepost!
O, bogovi! (Glosteru vade jedno oko.)

REGANA: I drugo; da se jedna strana drugoj
ne podsmeva.

KONVEL: Da l' vidiš osvetu?

PRVI SLUGA: Stanite, gospodaru! Ja sam vas
služio od detinjstva, ali nikad
uslugu bolju vama ne učinih
no sada kad vam kažem: stanite!

REGANA: Šta, pseto jedno?

PRVI SLUGA: Da na licu bradu
nosite, svu bih vam je počupao
zbog ove raspre. Šta to smerate?

KONZEL: O, robe, zar to meni? (Izvlači mač.)

PRVI SLUGA: E, tad se s gnevom hvatajte u koštac!
(Vadi mač. Bore se. Konvel je ranjen.)

REGANA (jednom služi): Dodaj mi mač svoj. Seljak da
se buni! (Uzima mač i probada ga s leđa.)

PRVI SLUGA: Ah, ubiše me! Gospodaru, vama
ostade jedno oko da biste
njegovu kaznu ugledali. O! (Umire.)

KONVEL: Bolje da sprečim da još nešto vidi.

Napolje, gadno pihljivo oko!

Gde ti je sada sjaj?

GLOSTER: Svud mrak i neutešnost. Gde je moj
sin Edmund? Svaku prirodu iskru
ukreši, sine Edmunde, osveti
grozovit ovaj čin!

REGANA: Ha, izdajnički
nitkove! Zoveš onog ko te mrzi;
predobar da sažaljeva te, on je
otkrio nama tvoju izdaju.

GLOSTER: O, kako lud sam bio! Pa to znači
da nepravedno prema Edgaru
postupih. Dobri bogovi, za to mi
oproštaj dajte, njemu blagoslov!

REGANA: Kroz kapiju izbacite ga; neka

nanjuši put za Dover.

(Jedan sluga izlazi s Glosterom.) Kako ste,
moj gospodaru? Što ste tako bleđi?

KONVEL: Zadobio sam ranu. Hajd'mo, gospo!
Napolje s onom slepom propalicom!

A ovog psa na đubre bacite!

Regana, jako krvarim: ta rana
u zao čas je došla. Daj mi ruku.

(Regana izvodi Konvela.)

DRUGI SLUGA: Ne marim kakva zla ću činiti
ako li ovaj čovek dobro prođe.

TREĆI SLUGA: Ako li ona dugo još poživ
i najzad umre smrću prirodnom,
sve će se žene u čudovišta
pretvoriti.

DRUGI SLUGA: Za starim grofom hajd'mo!

Neka ga onaj ljudi prosjak vodi
kud želi: njegovoj se skitalačkoj
ludosti prašta sve.

TREĆI SLUGA: Ti pođi; ja ću
doneti malo lana i belanca
da mu na lice stavim krvavo.

Nek mu je nebo sad u pomoći!

(Izlaze na razne strane.)

ČETVRTI ČIN

POJAVA PRVA

Pustara (Ulazi Edgar.)

EDGAR: Bolje je tako: znati da si prezren,
no da ti laskaju a preziru te.

I najniže, najbednije se biće,
ono kog sudba slomi najviše,
još nada nečem i ne strahuje:
najtužnija je promena kad ono

najbolje menjamo za lošije;
a najgore u smeh se obraća.
Nek si mi zato dobrodošao,
vazduše nesusťastven koji grlim:
bednik kog ti si sve do najgoreg
oduvao ne mari nimalo
za tvoje vihorove. Ko to ide?
(Ulazi jedan starac vodeći Glostera.)
Moj otac! Vode ga ko prosjaka?
O, svete, svete, svete! Kad nas tvoje
promene ćudne ne bi terale
na mržnju prema tebi, život se
starosti ne bi potćinjavao.
STARAC: O, gospodaru dobri! Ja sam bio
vaš zakupac, i oca vašega
zakupac, punih osamdeset leta.
GLOSTER: Odlazi, dobri prijatelju, idi;
tvoja mi pomoć ne može baš ništa
koristiti, a tebi mogla bi
da naškodi.
STARAC: Pa ne vidite put.
GLOSTER: Ja puta nemam, pa mi stoga oći
i ne trebaju; dok sam video,
ja sam se spoticao. Često biva
da oskudica pruži zaštitu,
da su nam čak i mane preimućstva.
Oh, dragi sine Edgare, ti hrano
za jarost tvoga oca obmanutog!
Kamo da to doživim da te grleć
osetim: tad bih rekao da oći
ponovo stekoh.
STARAC: Ehej! Ko je tu?
EDGAR (za sebe): Bogovi! Ko sme reći: "Meni je
najgore"? Ja se gore osećam
no ikad.
STARAC: To je jadni ludi Tom.
EDGAR (za sebe): A može mi i gore biti još;
jer ono najgore još nije došlo
sve dokle možemo govoriti:
"Ovo je najgore".
STARAC: Kud ideš, momće?
GLOSTER: Je l' neki prosjak to?
STARAC: Ludak i prosjak.
GLOSTER: On ima nešto pameti, jer ne bi
inaće bio kadar prositi.
U buri prošle noći video sam

stvorenje takvo što me natera
da mislim da je čovek puki crv;
na um mi onda sin moj pade: ali
u duši jedva da sam bio tada
nastrojen prijateljski prema njemu;
saznadoh otad više. Što su muve
za obesne dečake, to smo mi
za bogove: ubijaju nas oni
iz zabave.

EDGAR: Zar mogu to da činim?

Rđav je zanat igrati budalu
uz tugu, pa i sebe i sve druge
ljutiti. (Glosteru.) Bogvas blagoslovio!

GLOSTER: Je l' to taj goli bratac?

STARAC: Jeste, on je,
moj gospodaru.

GLOSTER: Tad, molim te, idi.

Ako li, mene radi, hoćeš da nas
stigneš na dvetri milje odavde
na putu prema Doveru, ti onda
učini to po staroj ljubavi;
donesi nešto da se pokrije
ta gola duša: on će me povesti.

STARAC: Ah, gospodaru, on je lud!

GLOSTER: Ijeste
prokletstvo doba ovoga u tom
što ludi vode slepe. Hajd, učini
što te zamolih, ili što ti drago;
pre svega, idi.

STARAC: Za njega svoje ruho najbolje
doneću, makar šta se desilo. (Ode.)

GLOSTER: Hej, golo momče

EDGAR: Jadnom je Tomu zima. (Za sebe.) Ne, ne mogu
pretvarati se više.

GLOSTER: Priđi, momče.

EDGAR (za sebe): A ipak moram. Neka štiti Bog
premile oči tvoje: krvare.

GLOSTER: Da l' put za Dover poznaješ?

EDGAR: I prelaze i kapije, i drum i pešačku stazu. Jadnom Tomu je strah pomutio
pamet: Bog te, sine dobrog čoveka, ušćuvao od nečastivog! Pet je zlođuha bilo u jadnom
Tomu najedanput: Tucotuc, duh pohote; Cupkaš, knez nemih; Zdipac, duh krađe;
Ucmekajlo, ubistva; i Repatilo, bekeljenja i kreveljenja, koji se posle uselio u dvorkinje i
sobarice. E pa, Bog te blagoslovio, gospodaru!

GLOSTER: Uzmi tu kesu, ti kog gnev nebesa
unizio je do svih udaraca.

Moja te beda čini srećnijim:

o, nebo, uvek tako postupaj!
Nek čovek presit obilja i bluda,
onaj što sve je tvoje zapovesti
utamničio, onaj koji neće
da vidi, zato što ne oseća,
nek brzo tvoju silu oseti:
pa raspodela da prekomerje
utamani, i svi da imaju
dovoljno. Da li Dover poznaješ?
EDGAR: Da, gospodaru.
GLOSTER: Onde je jedna stena, čiji visok
i nadnet vršak gleda stravično
u ponor ispred sebe; samo me
do krajnje njene ivice dovedi,
pa ću ti bedu koju podnosiš
ublažiti dragocenošću jednom
koju sa sobom nosim; od tog mesta
vodič mi više ne treba.
EDGAR: Daj ruku:
Tom jadni će te voditi (Izlaze.)

POJAVA DRUGA

Pred zamkom vojvode od Olbenija (Ulaze Gonerila i Edmund)
GONERILA: Dobro nam prispeli, gospodine!
Čudim se što nas nežan suprug moj
presreo nije. (Ulazi Osvald)
Reci, gde ti je gospodar?
OSVALD: On je, gospodo, unutra;
al' niko živ se još toliko nije
promenio. Ispričah mu za vojsku
koja se iskrcala: ali on se
osmehnu samo; rekoh mu da vi
stižete, a on na to odgovori:
"Pa, utoliko gore". Kad ga potom
o Glosterovoj veleizdaji
ko i o vernoj uslužnosti sina
njegovog obavestih, on me nazva
budalom, rekav da sve naopačke
prikazujem. Što trebalo bi da se
ne sviđa njemu ono mu je drago,
a mrsko što bi trebalo da voli.
GONERILA (Edmundu): Nemojte onda ići dalje. On,
ko svaka kukavica užasnut,
ne sme da išta preduzme; on čak
ni uvredu ne želi osetiti

ako li treba da se za nju sveti.
Što smo na putu želeli, to može
i ostvareno biti. Edmunde,
mome se zetu vratite i onde
ubrzajte mu pripreme za rat,
povedite mu vojsku; ja u kući
menjati moram oruđe, i mome
suprugu dati preslicu u ruke.
Odani ovaj sluga biće glasnik
između nas. A brzo ćete čuti,
ako li smete da to učinite
na svoju korist, šta je vaše gospe
zapovest. Ovo sad ponesite;
ni reči! (Daje mu zalogu za uspomenu.)
Glavu sagnite: da sme
poljubac ovaj progovoriti,
do samog neba bi ti podigao
srčanost. Shvati to, i srećan put!
EDMUND: Vaš biću i u čeljustima smrti!
GONERILA: Najmiliji moj Glostere!
(Edmund izlazi.) O, kakve
razlike od muškarca do muškarca!
Ti si za žensku rođen naklonost;
a mene uzima u postelji
na silu onaj dedak moj.
OSVALD: Gospodo, evo dolazi gospodar. (Ode. Ulazi Olbeni.)
GONERILA: Nekad sam bila vredna zvižduka.
OLBENI: O, Gonerila! Ti ni onoliko
ne vrediš kol'ko ni prašina koju
grub vetar ti u lice duva. Ja se
naravi tvoje bojim: ono biće
koje poreklo svoje prezire
ne nalazi u sebi čvrste međe;
kada se grana sama otkine
i odvoji od materinskog soka,
uvene i u vatri umire.
GONERILA: O, dosta; ta je priča budalasta.
OLBENI: Lošima loša čini se dobrota
i mudrost; a prljavštini se samo
prljavo sviđa. Šta učinite?
Tigrice, a ne kćeri, šta ste to
uradile? Svog oca, ljubaznu
starinu, čija dostojanstvenost bi
i razdraženu mečku naterala
da njemu liže ruke pitomo,
ko varvarke i pravi izrodi

u ludilo ste naterale vi!
I zar je to dopustio moj vrli
pašenog? Muževni taj vojvoda,
koji od njega tol'ka dobročinstva
dožive! Ako brzo ne pošlju
nebesa vidne svoje duhove
da gadnu tu obuzdaju sramotu,
doći će dotle
da samo sebe ždere čovečanstvo
ko nemani na morskom dnu.

GONERILA: O, srce
mlečasto! Imaš obraz za šamare,
a glavu za sramotu; ispod veđa
očiju nemaš da čast razlikuješ
od uvrede; i ne znaš da budale
jedino sažaljevaju nitkove
kažnjene pre no što sagrešiše.
Gde ti je doboš? Svoje barjake
u našoj mirnoj zemlji Francuska
razvija, perjanicom okitivši
svoj šlem, ubica već ti preti, a ti,
ludo vrline, miran ostaješ
i kukaš: "Ah, pa zašto on to čini?"

OLBENI: Đavole, pogledaj se! Nakaznost
ne izgleda čak ni kod sotone
užasna tol'ko ko što je kod žene.

GONERILA: O, bezvredna budalo!

OLBENI: Potuljeni,
izobličeni stvore, od sramote
na sebe nemoj lik čudovišni
navlačiti! Ne priliči mi, ali
kada bih ove ruke pustio
da krv mi poslušaju, one bi te
rašćerečile, pokidale bi ti
meso i kosti; al' ma kol'ko da si
zloduh, to žensko obličje te štiti.

GONERILA: Gle, kakve li muževnosti! Pih. (Ulazi jedan glasnik.)

OLBENI: Šta ima novo?

GLASNIK: O, moj gospodaru,
mrtav je vojvoda od Konvela;
ubio ga je sluga u trenutku
kad htede Glosteru iskupati
i drugo oko.

OLBENI: Glosterove oči!

GLASNIK: Taj sluga, kog odgajio je on,
potaknut sažaljenjem, pobuni se

na čin taj, pa mač diže protiv svog
velikog gospodara; ovaj, gnevan
zbog toga, navali i ubi ga;
al' smrtnu ranu zadobi pre toga,
koja ga sada odnese i samog.

OLBENI: Ovo je dokaz da vas ima gore,
sudije koje zločine zemaljske
svetite tako brzo! Jadni Gloster!
Da l' izgubi i drugo oko?

GLASNIK: Oba,
moj gospodaru. Ovo pismo, gospo,
odgovor hitan ište; vaša ga je
poslala sestra.

GONERILA (za sebe): To se meni delom
dopada; ali, pošto ona sad je
udovica, a Gloster moj je s njom,
lako se može zdanje mojih snova
na omrznut moj život srušiti.

Al' s druge strane, ova vest i nije
toliko neprijatna. (Glasniku.) Kad pročitam
napisaću joj odgovor. (Ode.)

OLBENI: Gde beše
sin njegov kad mu oči vadiše?
GLASNIK: Sa mojom gospom došao je amo.

OLBENI: Pa nije ovde.

GLASNIK: Ne, moj gospodaru;
sretoh ga dok se vraćao.

OLBENI: Da l' zna
za ovo gnusno nedelo?

GLASNIK: Pazna,
moj dobri gospodaru; on je sam
izdao oca, te je samo zato
iz one kuće otišao da bi
slobodnije izvršili tu kaznu.

OLBENI: Glostere, ja sam živ da ti za ljubav
zahvalim prema kralju i da tvoje
osvetim oči! Hodi, prijatelju,
da ispričaš šta još o tome znaš. (Odu.)

POJAVA TREĆA

Francuski logor blizu Dovera (Ulaze Kent i jedan plemić.)

KENT: Znete li razlog zbog kojeg se francuski kralj tako iznenada vratio?

PLEMIĆ: Ostavio je za sobom u državi neki neobavljen posao, pa je o tome promislio tek
kad se ovde iskrcao; a to za kraljevinu predstavlja toliku opasnost i uliva joj toliko straha
da je njegovo lično prisustvo bilo veoma zahtevano i neophodno.

KENT: Koga je ovde ostavio kao vojskovođu?

PLEMIĆ: Francuskog maršala Le Fara.

KENT: Da li su vaša pisma toliko potresla kraljicu da je na neki način pokazala bol?

PLEMIĆ: O, jesu; kad ih uze, pročita ih

u mome prisustvu; i svaki čas

niz nežne bi se njene obraze

po koja krupna suza skotrljala;

izgledala je kao kraljica

nad svojim bolom što se buntovnički

trudio da nad njome kraljuje.

KENT: O! Znači da je bila uzbuđena.

PLEMIĆ: Al' ne i gnevna; tuga i strpljenje

nadmetahu se koje će joj lepši

pridati izgled. Vi ste viđali

sunce i kišu zajedno: još lepši

bili su njeni osmesi i suze;

i činilo se da to blaženo

smeškanje što je igralo na njenim

usnama zrelih ne zna kakvi gosti

posetiše joj oči, kapljuć otud

ko biseri sa dijamantata.

Ukratko, tugu bi ko najveću

cenili retkost kad bi pristajala

svakome kao njoj.

KENT: Da l' reče što?

PLEMIĆ: Da, jednom ili dvaput s uzdahom je

i stenjući izustila: "Ah, oče!",

ko da joj ime ovo srce steže;

uzviknula je: "Sestre! Sestre! O,

sramote za sve žene! Sestre! Kente!

Moj oče! Sestre! Šta, po burnoj noći?

Neka već niko više ne veruje

u sažaljenje!" Sveta vodica se

iz nebeskih joj očiju tad proli

i rastoci njen jecaj; zatim naglo

izađe, da sa tugom bude sama.

KENT: Zvezde nad nama, zvezde oblikuju

naravi naše; ne bi inače

mogli da isti supružnici rode

toliko različitu decu. Da l' ste

otada s njom govorili?

PLEMIĆ: Ne, nisam.

KENT: Beše l' to pre no kralj je natrag pošo?

PLEMIĆ: Ne, kasnije.

KENT: Gospodine, u gradu,

jadan i smućen, Lir se nalazi;

u svetlijim trenucima se katkad
seća zbog čeg smo tu, al' nipošto
ne želi da kćer vidi.

PLEMIĆ: Zašto to,
gospodine?

KENT: Zavladao je njime
pregolem stid zbog okrutnosti s kojom
on ju je blagoslova lišio,
ćudima stranstvovanja predao,
a njena sveta prava nasledna
kučkama onim, drugim svojim dvema
kćerima dao, sve mu to toliko
peče i truje duh da se zbog stida
vreloga kloni Kordelije.

PLEMIĆ: Ah,
gospodin jadni!

KENT: Da l' ste čuli što
o vojsci Konvela i Olbenija?

PLEMIĆ: Da, krenule su.

KENT: Sad ću vas odvesti,
gospodine, do našeg kralja Lira
i vašoj ću prepustiti ga nezi.
Jedan mi važan razlog nalaže
da se još neko vreme prikrivam;
kada se kažem ko sam, nećete se
zbog ovoga poznanstva kajati.
Pođite sa mnom, molim vas. (Odu.)

POJAVA ČETVRTA

Pred šatorom u francuskom logoru blizu Dovera (Ulaze, s dobošima i zastavama,
Kordelija, jedan lekar i vojnici.)

KORDELIJA: O, Bože, on je ovo: maločas ga
sretoše gde ko more uzburkano
mahnita; glasno pevajući, sav
okićen izđikljajim rosopasom,
repušinom, kukutom, pirevinom,
koprivom, ljuljem, ognjicom i svim
korovom onim nekorisnim koji
raste u žitu što nas hrani. Neka
vojnika sto pretresu svaku stopu
njiva obraslih usevom visokim
i amo ga dovedu.
(Izlazi jedan oficir.) Da l' može
veština ljudska što učiniti
i pomučeni um izlečiti mu?

Sve svoje blago daću onom ko mu pomogne.

LEKAR: Gospo, ima načina.

Prirodi našoj počinak je glavna dadilja, a on mu nedostaje; da ga obezbedimo, za to ima lekovitoga bilja mnogo, čija snaga će oko bola sklopiti.

KORDELIJA: Blagoslovene tajne, sve skrivene Zemljine sile čudesne, od mojih niknite suza, pa ublažite jad dobrog starca i izlečite ga! Potražite ga dokle slepi bes ne razori taj život, kome sredstva nedostaju da vodi sebe sam.

(Ulazi jedan glasnik.)

GLASNIK: Novosti, gospo: snage britanske nastupaju ovamo.

KORDELIJA: To smo već mi znali i pripremili smo se da dočekamo njih. O, dragi oče, ja tebe radi polazim u rat; i zato silni kralj se francuski na jad moj i na suze smilovao. Ne slava ljubav goni nas u boj za prava koja ima otac moj. O, da ga skoro ugledam i čujem! (Izlaze.)

POJAVA PETA

Soba u Glosterovom zamku (Ulaze Regana i Osvald.)

REGANA: A je li pošla vojska zeta mog?

OSVALD: Gospođo, jeste.

REGANA: On je lično vodi?

OSVALD: Da, gospo, posle silnog nećkanja: vaša je sestra mnogo bolji vojnik.

REGANA: Da li je Edmund razgovarao sa tvojim gospodarom kod kuće?

OSVALD: Ne, gospođo.

REGANA: Šta li u pismu sestrinome piše?

OSVALD: Gospođo, ne znam.

REGANA: Zacelo, on je krenuo odavde po nekom važnom poslu. Vrlo ludo bilo je što je Gloster u životu ostavljen, pošto je već oslepljen; gde god da dođe on će podići

sva srca protiv nas. Na njegovu se
bedu, bez sumnje, Edmund sažalio,
pa otišao da mu zamračen
okonča život; i da, osim toga,
neprijateljsku izvidi jačinu.

OSVALD: Neizostavno moram za njim, gospo,
sa ovim pismom.

REGANA: Vojska sutra kreće;
ostani s nama; put je opasan.

OSVALD: Gospodo, ne smem; moja gospa mi
naredi strogo da to učinim.

REGANA: Šta ona ima Edmundu da piše?

Zar nisi mogao da usmeno
preneseš to što želi? Možda, nešto
ja ne znam šta. Daj ovo pismo da ga
otpečatim: zadobićeš mi ljubav.

OSVALD: Gospodo, radije bih

REGANA: Vojvotkinja,
to znam, svog muža ne voli; u to sam
sigurna. Kad tu beše prošli put,
neobično je očijukala,
streljajući plemenitog Edmunda
rečitim pogledima. Ti si, znam,
njen poverenik.

OSVALD: Zar ja, gospodo?

REGANA: Ne govorim badava; jesi, znam to.

Zato te savetujem da utuviš
uputstvo ovo: suprug moj je mrtav;
Edmund i ja smo sporazumni; on je
priličniji da uzme moju ruku
no tvoju gospu. Drugo sam zaključi.
Ako ga nađeš, molim, daj mu ovo;
a kada tvoja gospodarica
od tebe čuje za to, reci joj,
molim te, da se uzme u pamet.

Tako, sad zbogom!

Ako li nešto čuješ slučajno
o onom slepom izdajniku, znaj:
unapređen će biti onaj ko ga
ubije.

OSVALD: Kamo da ga sretnem negde,
gospodo; tad bih vam pokazao
na čijoj stojim strani.

REGANA: Zbogom pošto. (Odu.)

POJAVA ŠESTA

Polje blizu Dovera (Ulaze Gloster i Edgar, odeveni kao seljak.)

GLOSTER: Kada ću stići na vrh onog brega?

EDGAR: Pa sada se uz njega penjemo;
ne osećate l' napor?

GLOSTER: Čini mi se
da tle je ravno.

EDGAR: Užasno je strmo.
Oslušnite! Zar ne čujete more?

GLOSTER: Ne, zbilja ne.

EDGAR: Otupio vam, znači,
očiju bol sva čula ostala.

GLOSTER: To može biti. Ali mi se čini
da ti se glas promenio, da sada
govoriš s boljim izrazom i smislom.

EDGAR: Tu se veoma varate; ja nisam
izmenjen ni po čemu sem po ruhu.

GLOSTER: Reko bih da sad bolje govoriš.

EDGAR: Gospodine, još korak: stigli smo;
stanite! Kakva nesvestica hvata
od strašnog pogleda u tu dubinu!

Vrane i čavke što sredinom lete
izgledaju ko bubice; a eno

na polovini litice čoveka
gde visi i komorač bere strašan

posao! Jedva veći izgleda
od svoje glave. Ribari što idu

obalom kao miševi se čine,
a onaj velik usidreni brod

mali je kao čamac, čamac pak
ko bova, jedva vidljiv bezmalo.

Hućanje plime, što se razbija
o bezbrojne belutke, dovde se

ne može čuti. Neću više dole
gledati, da se ne bi mozak moj

zavrteo, da smućeni me pogled
glavačke dole ne strmoglavi.

GLOSTER: Dovedi me na mesto na kom stojiš.

EDGAR: Dajte mi ruku; sada ste na stopu
od samog ruba: ne bih skočio

odavde ni za šta pod Mesecom.

GLOSTER: Pusti mi ruku. Evo, prijatelju,
još jedne kese; dragulj je u njoj,

vredan da čovek uzme ga siromah.

Nek ti ga vile i svi bogovi

blagoslove! Sad pođi; sa mnom se

oprosti. Hteo bih te čuti kako
odlaziš.

EDGAR: Dobri gospodaru moj,
ostajte zdravo!

GLOSTER: I ti, od sveg srca.

EDGAR: Ja se ovako igram s očajanjem
njegovim da bih ga izlečio.

GLOSTER: Bogovi silni! Ja se odričem
ovoga sveta i pred vašim okom
strpljivo stresam veliki svoj jad.

Da sam ga mogao podnositi
i duže a da se ne prepirem
sa velikom vam voljom neumitnom,

nemili stenjak mog života sam bi
dogoreo. O, ako moj je Edgar

još živ, vi njemu dajte blagoslov!

Sad, prijatelju, pođi u zdravlju.

EDGAR: Odoh, gospodine: ostajte zbogom.

(Gloster skoči i padne na zemlju.)

A ipak ne znam da l' uobraženje
životno blago ne bi opljačkalo
ako se život krađi nudi sam.

Da je on bio gde je mislio
da jeste, ne bi mislio sad više.

Da li je živ il' mrtav? Čujte me,
gospodine! Hej, prijatelju! Da l' me
čujete? Nešto kažite! Ovako
zbilja bi mogo umreti; al' ne,
povratio se, živ je. Ko ste vi,
gospodine?

GLOSTER: O, beži, pusti me
da umrem.

EDGAR: Da si bio išta drugo
sem svila babjeg leta, perce, vazduh,
ti bi se kao jaje razmrskao
stropoštavši se tol'ko sežanja;
ali ti dišeš, telo ti je teško,
ne krvariš, celokupan si, zboriš.

Nema ni deset katarki visinu
sa koje ti si okomito pao. Čudo je
što si živ još. Reci nešto.

GLOSTER: Da l' padoh ili nisam?

EDGAR: Sa strašnog vrha ove krečne stene.

Pogledaj uvis; ševa piskava
na toj visini ne može se čuti
ni videti: de, uvis pogledaj.

GLOSTER: Ah, oči nemam ja.

Pa zar se bedi dobročinstvo to
ne da da smrću sa sobom okonča?

Ipak je bilo neke utehe
kad nesreća je tiraninov bes
mogla da obmane, i njegovu
oholu volju da osujeti.

EDGAR: Dajte mi ruku: ustanite; tako.

Kako ste? Da li noge osećate?

Stojite, evo.

GLOSTER: Isuviše dobro.

EDGAR: Ovo čudesa sva nadmašuje.

A koji ono rastade se stvor
s vama na vrhu stene?

GLOSTER: Neki bedan,
nesrećan prosjak.

EDGAR: Dok sam ovde dole
stajao, oč i mi se njegove
činjahu ko dva puna meseca;
hiljadu imao je noseva,
rogove bradavičave, a divlje
ko izbrazdano valjao se more:
to beše neki zloduh; smatraj zato,
o srećni oče, da su najviši
bogovi tebe spasli, koji za se
postižu slavu ono čineći
što ljudima se čini nemoguće.

GLOSTER: Da, sad se sećam; odsad nevolju
snosiću sve dok sama ne vikne:

"Dosta je, dosta!" i dok ne umre.

Tog stvora o kom govorite ja sam

smatrao za čoveka; on je često

"Zloduh, gle, zloduh!" uzvikivao.

On me do onog mesta dovede.

EDGAR: Budite spokojni, umirite se.

Al' ko to amo dolazi?

(Ulazi Lir, fantastično okićen cvećem.) Zdrav razum
nikada ne bi svoga gospodara
opremio ovako.

LIR: Ne, ne mogu mi ništa što kujem novac; ja sam lično kralj.

EDGAR: O, prizore koji razdireš srca!

LIR: Što se toga tiče, priroda je iznad veštine. Evo ti predujam. Taj momak rukuje svojim
lukom kao da je strašilo za ptice; nategni ga za suknarski aršin. Gle, gle, miš! Tišina,
tišina, ovo parče prženog sira biće zgodno za to. Evo moje pancime rukavice; okušaću je
u dvoboju sa džinom. Dajte ovamo mrke helebarde! O, lepo si poletela, ptico; posred
mete, posred mete, prrr! Lozinku!

EDGAR: Slatki majoran.

LIR: Prolazi.

GLOSTER: Poznajem taj glas.

LIR: Ha! Gonerila, s belom bradom! Laskali su mi kao psi i pričali da imam sede vlasi u bradi pre no što su se pojavile crne. Govoriti "da" i "ne" na sve što bih rekao! A to "da" i "ne" nije bila valjana teologija. Kad je pala kiša da me promoči i kad me je vetar naterao da zacvokoćem, kad grom nije hteo začutati na moju zapovest e, onda sam ih pronašao, onda sam ih nanjušio. Manite ih, one nisu ljudi od reči; rekli su mi da sam sve što može biti; laž je to, ja nisam otporan na groznicu.

GLOSTER: Dobro se sećam zvuka ovog glasa:

nije l' to kralj?

LIR: Da, svaki pedalj kralj;

gle kako dršću podanici svi
kada ovako ukočeno gledam.

Ovom čoveku život opraštam.

Koja ti ono bejaše krivica?

Preljuba?

Umreti nećeš: zar zbog preljube
da umreš! Ne: to carić radi; ona
malena zlatna muva tera blud
na moje oči.

Nek cveta parenje; jer Glosterov
kopilan beše prema ocu svom
bolji no moje ćerke, začete
u bračnoj postelji.

Navali, blude! Smešajte se svi!

Meni vojnika treba. Pogle onu
gospicu što se cifra:

lice joj veli da je čisti sneg
međ njenim kracima;
uspija govoreći o vrlini,
odvraća glavu čim sladostrašće
pomene kogod;

a ipak niti tvor ni pretila
kobila to ne obavljaju s više
uspaljenosti nezajazne.

Kentauri su ispod pojasa,

iako gore žene:

one su bogovima stanište
samo do pasa: ispod njega sve
đavolovo je;

pakao tu je, tama, sumporni
brlog i prženje i ključanje

i truljenje i kužni zadah; fuj, fuj!

Pih, pih! Dobri apotekaru, daj mi uncu mošusa da začinim maštu; evo ti novaca.

GLOSTER: O, daj mi da tu ruku poljubim!

LIR: Da obrišem je prvo; bazdi na smrtnost.

GLOSTER: O, razoreno delo prirodino!

Ovako će se svemir veliki

jednoga dana istrti u ništa.

Poznaješ li me?

LIR: Dobro se sećam tvojih očiju. Šta, je l' šiljiš na mene? Ne, čini najgore što znaš, slepi Kupidone: ja neću da volim. De pročitaj ovaj izazov; pogledaj samo rukopis.

GLOSTER: Da je tu svako slovo sunce, ne bih mogao da ih vidim.

EDGAR (za sebe): Da mi to ispriča neko, ne bih smatrao za istinu; al' zbilja jeste, pa mi sve srce slama.

LIR: Čitaj.

GLOSTER: Šta! Praznim očnim dupljama?

LIR: Oho, je l' tako ti meni? Nemaš očiju u glavi, nemaš para u kesi? Oči su ti u teškom stanju, a kesa u lakom: pa ipak, vidiš kako se sve zbiva na ovom svetu.

GLOSTER: Vidim osećajući.

LIR: Šta, zar si lud? Čovek i bez očiju može videti kako je na svetu. Čuj, da ti na uvo kažem: promeni mesta; pa biraj pesnicu: ko je sudija, ko je lopov? Jesi li kad video da seljakov pas laje na prosjaka?

GLOSTER: Jesam, gospodaru.

LIR: I da ono bedno stvorenje beži od psa? Tu si mogao videti veliku silu vlasti; i psa slušaju kad je na položaju.

Pandurska huljo, ruke krvave

zaustavi! Što šibaš onu drolju?

Sopstvena leđa razgoliti; ti

vatreno želiš da s njom činiš ono

zbog čeg je sada bičuješ. Zelenaš

jajaru sitnu veša. Čak i mali

gresi kroz ruho dronjavo provire;

a plašt i bunda sve sakrivaju.

Oklopi zlatom greh, i snažno će se

pravdino koplje slomiti ne nanev

nikakve štete; a obuci ga

u dronjke, pa će slamčica patuljka

probosti ga. Baš niko ne greši,

niko, velim ti, niko, jemčim za to

veruj mi, prijatelju ako ima

imalo moći da zapečati

svom tužiocu usta. Namesti

staklene oči, pa se, kao jevtin

političar, pretvaraj kako vidiš

što ne vidiš. Hajd, hajde, hajde, hajde,

izuj mi čizme; jače, jače; tako!

EDGAR (za sebe): O, kakva smesa bezumlja i smisla;

umnosti usred ludila!

LIR: Ako bi da mi kob oplakuješ,
tad uzmi moje oči; znam te dobro;
tvoje je ime Gloster: strpi se;
svi smo mi na svet došli plačući;
ti znaš da, kada omirišemo
prvi put vazduh, svi mi cvilimo
i jecamo. A sad da ti održim
propoved jednu: poslušaj me dobro.

GLOSTER: O, nesrećnog li dana!

LIR: Mi plaćemo ko novorođenčad
što dođosmo na ovu veliku
ludačku pozornicu. Ovo je
baš krasan šešir! Divno bi lukavstvo
bilo da takvom obuje se čojom
gomila konja; baš ću to da probam,
pa kad se onim mojim zetovima
prišunjam, tada: kolji, kolji, kolji!
(Ulazi jedan plemić s pratiocima.)

PLEMIĆ: Ah, tu je; držite ga. Gospodaru,
najdraža vaša kći.

LIR: Šta, nema spasa? Zar sam zarobljenik?

Zbilja me sudba vara kako hoće.

Lepo o meni starajte se; otkup
daću vam. I dovedite ranare;
ja sam u mozak ranjen.

PLEMIĆ: Dobićete
što god poželite.

LIR: Bez pomoćnika? Sasvim sam?

O, u stub soli ovo bi čoveka
pretvorilo, pa ko baštovanske
kante bi mogao da koristi
oči, prašinu kupeć jesenju.

PLEMIĆ: Moj dobri gospodaru

LIR: Umreću
valjano, gizdav ko mladoženja.

Šta? Veseo ću biti: hodite,
hodite; ja sam kralj, da l' znate to,
gospodo moja?

PLEMIĆ: Pravi ste kralj, i mi vas slušamo.

LIR: Znači da tu još ima života. Hajdete, ako hoćete da ga uhvatite, uhvatićete ga trčeći.
Drž' ga, drž' ga, drž' ga! (Istrči. Pratioci za njim.)

PLEMIĆ: I poslednjega prosjaka je žalost
gledati kad je takav, kamo l' kralja!

Al' jedna tvoja kći oslobađa
prirodu one kletve stravične

koju na nju dve druge navukoše.

EDGAR: Da ste mi zdravo, vrli gospodaru!

PLEMIĆ: Gospodine, što kraće; šta želite?

EDGAR: Čujete li da l' će bitka uskoro?

PLEMIĆ: Svakako, svi to znaju, čuju svi
što umeju da zvuk razaberu.

EDGAR: Ali, izvin'te, kol'ko je dg leko
neprijateljska vojska?

PLEMIĆ: Bprzuje

i brzo napreduje; svakog časa
možemo da joj vidimo glavninu.

EDGAR: Hvala vam; to je sve, gospodine.

PLEMIĆ: Mada iz posebnog je razloga
kraljica ovde, vojska joj već kreće.

EDGAR: Zahvaljujem, gospodine.

(Plemić izlazi.)

GLOSTER: O, večno milostivi bogovi,
dah životni oduzmite mi, da me
moj zao duh ne natera još jednom
da umrem pre no vaša volja bude!

EDGAR: Odlično vi se, oče, molite.

GLOSTER: A ko ste vi, gospodine moj dobri?

EDGAR: Puki sam siromašak, koga su
pripitomili udarci sudbine;
upoznavši i osetivši žalost,
prijemčiv postadoh za sažaljenje.
Dajte mi ruku, nekom konačištu
odvešću vas.

GLOSTER: Od sveg vam srca hvala;
neka vas nebo zaspe obiljem
i blagoslovom!

(Ulazi Osvald.)

OSVALD: Evo nagrade!

U dobar čas! Ta bezoka se glava
rodi da moju sreću zasnuje.

Brzo se sad pomoli za spas duše,
nesrećni stari izdajniče: već je
isukan mač da tebe uništi.

GLOSTER: Neka mu tvoja ruka prijateljska
dovoljno snage da.

(Edgar stane između njih.)

OSVALD: Seljače drski,
zar smeš da braniš javnog izdajnika?

Gubi se! Il' će sudba njegova
zaraziti i odneti i tebe.

Pusti mu ruku!

EDGAR: Ne pušćam ju, gos'n, bez jači' razloga.

OSVALD: Puštaj, robe, il' ćeš umreti!

EDGAR: Dobri moj gos'n, 'vataj ti put za uši i pušti na miru siroma' svet. Da sam trebo da poginem od laparanja, mogb sam to još pre dve nedelje. Ne, nemoj se približavaš starcu; čisti se, lepo ti savetujem; il' ću d' isprobam šta je tvrđe: tvoja tikvetina il' moja močugetina. U oči ti lepo kazujem.

OSVALD: Beži, balegaru jedan!

EDGAR: Ću ti pročačkam zubi, gos'n. 'Ajd, priđi samo; brigam ja za tvoje finte.

(Bore se, i Edgar ga obara.)

OSVALD: Ubi me, robe. Uzmi, propalice,

tu kesu; ako sebi sreće želiš,

sahrani me; a pisma koja nađeš

kod mene predaj grofu Edmundu

od Glostera. U engleskoj ćeš vojsci

pronaći ga. O, smrt u nedoba! (Umre.)

EDGAR: Znam te ja dobro: hulja uslužna;

gresima svoje gospodarice

odan koliko samo pokvarenost

želeti može.

GLOSTER: Šta, je li on mrtav?

EDGAR: Sedite, oče; otpočinite.

Da mu pretresem džepove: ta pisma

što pomenu ih mogu biti meni

na usluzi. Da, mrtav je; al' samo

šteta što drugog ne nađe dželata.

Da vidimo: dozvoli, ljubazni

pečate, a ti nemoj zameriti,

pristojnosti: da naum saznamo

neprijatelja naših, mi bismo im

rasporili i srca; to još pre

s pismima njinim smemo.

(Čita) "Setite se naših uzajamnih zakletava. Imate mnogo prilika da ga uklonite; ako vam ne pomanjka volje, imaćete povoljnog vremena i mesta koliko hoćete. Ništa nismo učinili ako se on vrati kao pobednik; onda ću ja biti sužanj, a njegova postelja moja tamnica. Oslobodite me njene gadne toplote i za svoj trud zauzmite njegovo mesto. Vaša volela bih da kažem: žena odana sluškinja Gonerila."

Prostranstva nedokučna ženske volje!

Zavera o ubistvu čestitog

njenoga muža, koga brat moj treba

da zameni! U ovaj pesak ću te

zatrpati, o proklet glasniče

ubica bludnih; a kad dođe čas,

zapanjiću tim sramnim pismom oči

vojvode, kojem kovali su smrt.

Na njegovu će biti dobrobit

kad ispričam mu sve prilikom tom

o tvojoj smrti i o poslu tvom.
GLOSTER: Poludeo je kralj: o, kako je
ukočen duh moj prizemni, kad stojim
i kada svoju patnju ogromnu
osećam oštro! Bolje da mahnitam;
tad bi mi misli bile odvojene
od žalosti, i bol bi mi zbog lažnih
maštarija izgubio svu svest
o sebi. (Doboši u daljini.)
EDGAR: Ruku dajte. Čini mi se
da u daljini čujem doboše.
Hajdemo, oče, ja ću vas odvesti
do nekog prijatelja. (Izlaze.)

POJAVA SEDMA

Šator u francuskom logoru (Ulaze Kordelija, Kent, lekar ijedanplemić)
KORDELIJA: O, dobri Kente! Kako da životom
i radom ti dobrotu naknadim?
Život će biti prekratak, i svako
merilo premaleno.
KENT: Gospodo,
priznanje to je plata prebogata.
Sve vesti su mi sušta istina,
ni manje niti više.
KORDELIJA: Bolje se
obuci: te su rite uspomena
na gorke čase; molim, skini ih.
KENT: Izvinite me, mila gospodo;
nameri mojoj škodilo bi da me
već sad poznadu. Molim vas za milost
da budem za vas nepoznat sve donde
dok čas i ja ne zatražimo to.
KORDELIJA: Onda nek bude tako, dobri moj
gospodine. (Lekaru.) Šta radi kralj?
LEKAR: Još spava, gospodo.
KORDELIJA: Milostivi bogovi,
izlečite tu grdnu naprslinu
u njegovome uvređenom duhu!
O, uskladite razdešena čula
ovoga oca koji podetinji!
LEKAR: Dozvoljava li vaše veličanstvo
da probudimo kralja? Već je dugo
spavao.
KORDELIJA: Nek vas vaše znanje vodi,
i potpuno po volji sopstvenoj

upravljajte se. Da li je obučen?

(Sluge unose Lira na stolici.)

PLEMIĆ: Da, gospo; dok je spavao duboko,
u novo smo ga ruho preodeli.

LEKAR: Tu ostanite, dobra gospodo,
dok ga ne probudimo; ne sumnjam,
pribraniji će biti sada.

KORDELIJA: Dobro.

(Čuje se muzika.)

LEKAR: Približite se, molim. Glasnije
muzika neka svira.

KOREDELIJA: Oče dragi!

Na moje usne privij, ozdravljenje,
svoj lek, pa neka ovaj poljubac
otkloni one uvrede duboke
koje su moje sestre nanele
njegovom dostojanstvu!

KENT: Dobra, draga kneginjo!

KORDELIJA: I da nisi otac njihov,
ove bi sede vlasi morale
probuditi u njima sažaljenje.

Zar ovo lice da se zakavženim
izloži vihorima? Stravičnoj
tutnjavi groma? Groznom, krilatom
udaru hitrih ukrštenih munja?

Zar on da tako stoji kao stražar
beznadnik bedni! s ovim šlemom tankim?

Pas moga neprijatelja, pa makar
da ujeo me, u toj noći bi se
grejao pored moga ognjišta.

A ti si, jadni oče, morao
da konačiš uz božjake i svinje
na truloj, retkoj slami! Ah, moj Bože!

Čudo je što ti zajedno sa umom
nije se i sam život okončao.

Budi se; kažite mu nešto.

LEKAR: Vi mu

kažite, gospo; to je najbolje.

KORDELIJA: Kako ste, kralju, gospodaru moj?

Kako je vaše veličanstvo?

LIR: Zlo mi

činite što me vadite iz groba.

Ti blažena si duša; ali ja sam
za vatren točak vezan, te me suze
prže ko rastopljeno olovo.

KORDELIJA: Da li me poznajete, gospodaru?

LIR: Znam, vi ste duh; a kad ste umrli?

KORDELIJA: Još je on, još je odavde daleko.

LEKAR: Jedva je budan; neko vreme ga na miru ostavite.

LIR: Gde sam bio?

Gde sam to? Vedar osunčani dan?

Obmanuše me strašno. Umro bih

od sažaljenja kad bih video

i druge tako. Ne znam šta da kažem.

Jesu l' to moje ruke? Ne bih se

zakleti smeo. Al' da vidimo:

osećam ubod ove čiode.

O, kad bih mogo znati izvesno

kakvo je moje stanje!

KORDELIJA: Gospodaru,

o, pogledajte na me, podignite

nada mnogim rukama, blagoslovite me.

Ne, kleknuti ne smete!

LIR: Molim vas,

nemojte mi se izrugivati:

jer ja sam starac, slab i detinjast,

meni je preko osamdeset, ni sat

više il' manje; i, da pravo rečem,

plašim se da me pamet ne služi.

Sve mi se čini da vas poznajem,

i vas i tog čoveka; ali sumnjam:

jer mi je ovo mesto potpuno

neznano, i uz sav se trud ne mogu

odela ovog setiti; nit' znam

gde spavah noćas. Ne smejte mi se;

jer kao što znam da sam čovek, tako

mislim i da je ova gospođa

kći moja, Kordelija.

KORDELIJA: Jesam, jesam!

LIR: Da l' su ti suze vlažne? Jesu, zbilja.

Ne plači, molim te: da otrova

za mene imaš, popio bih ga.

Znam da me ne voliš; jer tvoje sestre

mene su, sećam se, uvredile:

ti za to imaš razloga, ne one.

KORDELIJA: Ne, nemam, nemam razloga!

LIR: A da l' sam

u Francuskoj?

KENT: U svom ste kraljevstvu,

moj gospodaru.

LIR: Ne obmanjuj me.

LEKAR: Umirite se, gospo; vidite li,
veliki bes je njegov iščezao;
al' opasno je upoznavati ga
s vremenom koje je izgubio.

Zamolite ga da unutra uđe;
i više ga ne uznemiravajte
dok se još malo ne oporavi.

KORDELIJA: Da l' biste pošli sada, veličanstvo?

LIR: Strpljenja moraš sa mnom imati.

Molim te sad: zaboravi, oprosti,
jer sam star i budalast.

(Izlaze Lir, Kordelija, lekar i pratioci.)

PLEMIĆ: Da li je potvrđeno, gospodine, da je vojvoda od Konvela na onakav način
ubijen?

KENT: Sasvim izvesno, gospodine.

PLEMIĆ: Ko predvodi njegovu vojsku?

KET: Glosterov sin kopilan, kako kažu.

PLEMIĆ: Priča se da Edgar, njegov prognani sin, živi s grofom od Kenta u Nemačkoj.

KENT: To je nepouzdan izveštaj. Vreme je da se malo osvrnemo; vojska kraljevine se
brzo približava.

PLEMIĆ: Odlučna bitka će po svemu sudeći biti veoma krvava. Ostajte zbogom,
gospodine. (Ode.)

KENT: Da l' na cilj loš il' dobar život moj sad stiže ovaj odlučiće boj. (Ode.)

PETI ČIN

POJAVA PRVA

Britanski logor blizu Dovera (Ulaze, sa dobošima i zastavama, Edmund Regana, oficiri,
vojnici i drugi.)

EDMUND: Saznajte da li veran ostaje
vojvoda svome smeru poslednjem,
il' ga je nešto navelo da naum
promeni; on kolebljiv je i često
protivreči sam sebi; njegovu
odluku čvrstu nam donesite.

(Jedan oficir odlazi.)

REGANA: Sestrinog glasnika zacelo neka
nesreća snađe.

EDMUND: Bojim se da jeste,
gospodo.

REGANA: Mili grofe moj, vi znate
kakvo vam dobro želim: recite mi,
al' iskreno, za celu istinu,
da li vi moju sestru volite?

EDMUND: Da, sasvim časno.

REGANA: I baš nikad niste
pronašli put mog zeta k zabranjenom
onome mestu?
EDMUND: Lažna pomisao.
REGANA: Sumnjam da s njom ste vi u dosluhu,
da grlite je, da ste sasvim njen.
EDMUND: Časti mi, nisam, gospođo.
REGANA: Ne mogu da je trpim: premili
moj grofe, prisni ne budite s njom.
EDMUND: Ne plašite se toga. Evo nje
i njenog muža vojvode!
(Ulaze Olbeni, Gonerila i vojnici, sa dobošima i zastavama.)
GONERILA (za sebe): Izgubila bih bitku radije
no da me ona razdvoji od njega.
OLBENI: Srdačan pozdrav, draga svastiko!
Čuo sam da je svojoj kćeri kralj
prispeo, zajedno sa drugima
koje je strogost naše vladavine
primorala na bunu. Nikad još
ne bejah hrabar ako nisam čestit
mogao biti: ovaj nam je rat
Francuska nametnula jer je našu
napala zemlju; al' nam dušmani
nisu ni kralj ni oni drugi, koji,
bojim se, nama se suprotstaviše
iz opravdanih, teških razloga
EDMUND: Gospodine, zborite plemenito.
REGANA: Čemu to mudrovanje?
GONERILA: Udruženi
izađite pred neprijatelja;
nije sad vreme za te posebne
domaće raspre.
OLBENI: S ratnicima starim
odlučimo šta valja činiti.
EDMUND: Odmah ću doći k vama u vaš šator.
REGANA: Hoćeš li s nama, sestro?
GONERILA: Neću.
REGANA: To bi ti pristajalo najviše;
molim te, pođi s nama.
GONERILA (za sebe): Oho, tako!
Razreših zagonetku. (Glasno.) Poći ću.
(Ulazi Edgar, prerušen.)
EDGAR: Ako je vaša milost ikada
govorila s ovakvim siromaškom,
čujte me: rečdve.
OLBENI: Doći ću za vama.

(Izlaze Edmund Regana, Gonerila, oficiri, vojnici i pratnja.)

Govori.

EDGAR: Pre no započnete boj,
pročitajte to pismo. Budete li
pobedili, nek truba zovne onog
što vam ga donese: ma kol'ko bedan
izgledao, dovesti mogu pred vas
ratnika jednog koji će sve tvrdnje
što ovde stoje i dokazati.

Podlegnete li, vaši poslovi
na ovom svetu biće okončani
i prestaće sve spletke. Srećni bili!

OLBENI: Čekaj dok pismo ne pročitam.

EDGAR: Ne smem.

Kad dođe čas, nek glasnik me pozove,
pa ću se ponovo pojaviti.

OLBENI: Pa, zbogom pošto; pogledaću ovo.
(Edgar ode. Vraća se Edmund)

EDMUND: Neprijatelj se vidi; vojsku svu
saberite. A evo procene

o broju i o snazi njihovoj,
po marljivome uhođenju; ali
žurba je vaša preko potrebna.

OLBENI: Učiniću što vreme nalaže. (Ode.)

EDMUND: Obema sestrama na ljubav sam se
zakleo; a od jedne druga strepi

kao od guje ujedeni. Koju
od njih da uzmem? Obe? Samo jednu?

Nijednu? Ako obe u životu
ostanu, tad ni s jednom neću moći
da uživam. Udovicu da uzmem

to njezinu bi sestru Gonerilu
izbezumilo preko svake mere;
a teško da ću do svog cilja doći
ako joj suprug živi. E pa, onda
ugled mu valja iskoristiti
za boj; pa kad on prođe, neka ona
što želi da ga se otarasi
gleda na koji način će ga brzo
ukloniti sa sveta. Što se tiče
njegovih reči da će prema Liru
i Kordeliji biti milostiv

kad prođe bitka, kad ih zarobimo,
oproštaj neće taj doživeti.

Al' brzo delo položaj moj traži;

ko mnogo priča, taj se obesnaži. (Ode.)

POJAVA DRUGA

Polje između dva logora (Bojni pokliči. Ulaze, s dobošima i barjacima, Lir, Kordelija i njihova vojska, i odmah izlaze. Ulaze Edgar i Gloster.)

EDGAR: Oče, nek senka drveta vam ovog
domaćin dobar bude; molite se
da bude pobjeda na strani pravde.
Ako se ikad vratim, doneću vam
utehe.

GLOSTER: Božji blagoslov sa vama!
(Edgar izlazi. Bojna buka, posle toga povlačenje. Edgar se vraća.)

EDGAR: Bežimo, starče! Dajte ruku; hajd'mo!

Kralj Lir je pobeđen i zarobljen je
zajedno s ćerkom. Ruku, hajdete!

GLOSTER: Nikuda neću, moj gospodine;
čovjek i ovde može istrnuti.

EDGAR: Šta, opet mračne misli? Čovjek mora
trpeti i kad ode odavde,

baš kao što je amo dolazeći;
sve je u tome: biti zreo. Hajd'mo!

GLOSTER: I ovo je zacelo istina. (Izlaze.)

POJAVA TREĆA

Britanski logor blizu Dovera. (U pobjedničkoj povorci, s dobošima i zastavama, ulazi Edmund; za njim Lir i Kordelija kao zarobljenici; oficiri, vojnici i drugi.)

EDMUND: Nekol'ko oficira neka ih
odvede; dobro čuvajte ih, sve dok
ne obznani se viša volja onih
koji će njima biti sudije.

KORDELIJA: Mi nismo prvi što smo dobro hteli,
a pri tom s bedom najgorom se sreli.

Nesreća tvoja, kralju namučeni,
skrha mi duh; inače lako meni
bilo bi da se ovoj hudoj sreći
suprotstavljam, još je nadmrgodeći.

A hoćemo li sada videti
te kćeri i te sestre?

LIR: Ne, ne, ne, ne! U tamnicu idemo;
da onde, sami, pevamo ko ptice
u kavezu: kad išteš blagoslov,
kleknuću, tražeć oproštaj od tebe;
i tako ćemo živeti nas dvoje,
i moliti se, pevati, i stare

pričati bajke, i leptirima se
smejati zlatnim; slušaćemo tu
gde jadnici o dvorskim novostima
pričaju; s njima ćaskaćemo i mi
o tome ko sve dobija, ko gubi,
ko penje se, ko pada: zagonetke
zbivanja ćemo objašnjavati
ko da smo Božje uhode; i tako
međ zidovima ćemo tamničkim
nadživeti sve zavade i spletke
velikih, čija oseka i plima
sa Mesecom se menja.

EDMUND: Vodite ih!

LIR: Na takve žrtve, Kordelija moja,
bogovi sami tamjan posipaju.

Da li te čvrsto držim? Ko bi hteo
da rastavi nas, mora požar s neba
da skine i da rastera nas njim
ko lisice. Osuši suze; guba
i meso će im proždrati i kosti
pre nego što nas na plač nateraju:
najpre će oni skapati od gladi.

Hajdemo. (Lir i Kordelija odlaze u pratnji straže.)

EDMUND: Pridi, kapetane; slušaj: belešku ovu uzmi,

(Daje mu list hartije.) pa za njima u

zatvor. Ja te unapredih već
za jedan stupanj; ako učiniš
što ovde stoji, put prokrčićeš
k sreći i časti. Ovo zapamti:
čovjek je kao vreme; biti nežan
to maču tvom ne priliči. Tvoj velik
zadatak zapitkivanje ne trpi;
il' reci da ćeš ga izvršiti
ili na drugi način sreću traži.

KAPETAN: Izvršiću ga, gospodaru.

EDMUND: Kreći;

i budi srećan kad to obaviš.

No pazi: odmah; i da to izvedeš
ko što ti tu napisah.

KAPETAN: Ja ne mogu

ni vući kola ni zob suvu jesti;
što čovek može, to ću i ja moći.

(Izade. Trube. Ulaze Olbeni, Gonerila, Regana, oficiri i pratnja.)

OLBENI: Gospodine, pokazali ste danas
junaštvo; sreća služila vas lepo.

Zarobili ste naše protivnike

iz današnjega boja; ja ih sada
tražim od vas, da držim ih onako
kako to podjednako nalažu
zasluge njine i bezbednost naša.

EDMUND: Ja smatrah savetnim, gospodine,
da starog, slabog kralja pošaljem
u zatvor i pod stražu pouzdanu.

Njegova starost, a još više zvanje
njegovo, ima neke mađije
što može srce puka prostoga
pridobiti, i koplja najamnička
okrenuti na nas, na njihove
zapovednike. S njim sam poslao
i kraljicu, iz istog razloga;
oni su spremni da se sutra, ili
kasnije, onde pojave gde vi
budete svoje veće držali.

Mi smo još znojavi i krvavi;
prijatelj prijatelja izgubi,
pa u žestini čak i najbolji
razlog za borbu oni proklinju
što još oštrinu njenu osećaju.

O Kordeliji i o njenom ocu
valja da bude većano na nekom
zgodnijem mestu.

OLBENI: Ako dozvolite,
gospodine, u ovom ratu vas
ja smatrah podanikom a ne bratom.

REGANA: To zavisi od toga kako mi
izvoljevamo da ga uzdignemo.
Smatram, pre nego što ste rekli to
za našu volju trebalo je da nas
priupitate. On je našu vojsku
vodio, naš je položaj i ličnost
zastupao; i vlastan je po tom
punomoćju da ustane i vas
nazove bratom.

GONERILA: Ne tako žestoko!
Sopstvena vrednost uzdiže ga više
no ono što ti prenosiš na njega.

REGANA: U moje pravo zaodeven,
on može sa najboljima da se megi.

GONERILA: To može samo ako ti je muž.

REGANA: Podrugljivci su često proroci,.

GONERILA: Oho! To oko što ti reče to pomalo škilji.

REGANA: Meni nije dobro,

gospodo; a iz punog srca bih
inače odgovorila. Vojnike,
zatočenike, zemlju, nasledstvo
preuzmi, vojskovođo; raspolaži
njima i mnome; celu tvrđavu
osvojio si; svedok nek je svet
da uznosim te za svog gospodara
imuža.

GONERILA: Misliš da ga dobiješ?

OLBENI: Od tvoje volje to ne zavisi.

EDMUND: Niti od vaše, vojvodo.

OLBENI: Od moje
zavisi, polukrvni prijane.

REGANA (Edmundu): Naredi nek se doboš oglasi
i potvrdi da sva ti prava dadoh.

OLBENI: Stanite; čujte. Ja te, Edmundede,
hapsim za veleizdaju, a s tobom
i ovu pozlaćenu zmijicu.

(Pokazuje na Gonerilu)

Vaš zahtev, lepa moja svastiko,
u ime svoje žene odbijam;
ona se tajno verila sa ovim
gospodinom, pa ja, ko njezin muž,
poništavam tu vašu prosidbu.
Hoćete l' da se udate, vi meni
poklon'te ljubav; moja gospa je
već obrečena.

GONERILA: Kakva komedija!

OLBENI: Glostere, ti si naoružan. Trube,
zatrubite: pa ne dođe li niko
da ti u oči izloži sve tvoje
gnusne i očigledne izdaje
evo ti moje zaloge.

(Baca rukavicu na zemlju.) Pre nego
okusim hleb, dokazaću ti da si
u svemu onaj kakvim te proglasih.

REGANA: Zlo mi je! Bolesna sam!

GONERILA (za sebe) Da to nisi,
u lek se nikad ne bih pouzdala.

EDMUND: Evo za uzvrat!

(Baca rukavicu.) Ma ko da me zove
izdajnikom, taj kao nitkov laže.

Pozovi trubom: ko se usudi
da priđe, ja ću njemu, vama svakom!
poštenje svoje i čast svoju čvrsto
dokazati.

OLBENI: Ovamo glasnika!

EDMUND: Glasnika! Gde je glasnik?

OLBENI: Uzda se

u svoju hrabrost samo; tvoja vojska,

u moje ime skupljena, u moje

ime je otpuštena kućama.

REGANA: Savlađuje me bolest.

OLBENI: Nije joj

dobro; u šator vodite je moj. Glasniče, priđi.

(Ulazi jedan glasnik.)

Zaduvaj u trubu

i ovo nam pročitaj.

OFICIR: De, zatribi!

(Odjekuje truba.)

GLASNIK: Ako iko od ugleda i čina u vojsci hoće da izjavi da je Edmund, tobožnji grof od Glostera, višestruk izdajnik, neka se pojavi na treći zvuk trube. On je spreman da se brani.

EDMUND: Zatribi! (Truba se oglasi.)

GLASNIK: Ponovo! (Truba se opet oglasi.)

GLASNIK: Ponovo! (Truba se oglasi po treći put. Odgovarajoj truba iza scene. Ulazi

Edgar, naoružan, sa trubačem ispred sebe.)

OLBENI: Pitaj ga šta bi hteo, zašto se

pojavljuje na poziv trube.

GLASNIK: Ko ste?

Ime? I čin? I što se odazvaste

na ovaj poziv?

EDGAR: Znajte da sam ime

izgubio; zub izdaje ga svega

izglodao je i rastočio;

al' plemenit sam ko i protivnik

sa kojim dođoh da se borim.

OLBENI: Ko je

taj protivnik?

EDGAR: Ko predstavlja se ovde

za Edmunda, za grofa Glostera?

EDMUND: Ja sam to glavom: šta mu imaš reći?

EDGAR: Izvlači mač, pa ako reči moje

uvredile su srce plemenito,

neka ti ruka pravdu pribavi.

Evo i moga! Slušaj to je pravo

viteštva moga, zakletve i časti :

uprkos tvojoj snazi, mladosti,

činu i dostojanstvu, uprkos

pobedilačkom maču tvome, sreći

tek iskovanjoj, hrabrosti i srcu,

optužujem te da si izdajnik,

neveran prema svojim bogovima,
svom bratu i svom ocu, da si protiv
vladara ovog slavnog kovao
zaveru; da si sve od temena
do peta i prašine ispod njih
izdajnik, gadan kao krastača.
Ako li kažeš "nisam", ovaj mač,
mišica ova i sva hrabrost moja
dokazaće tvom srcu, kome zborim,
da lažeš.

EDMUND: Predostrožno bilo bi
da te za ime upitam; al' pošto
izgled je tvoj i lep i ratnički,
a govor tvoj pokazuje da imaš
izvesnog vaspitanja ja ću se
odreći sa prezrenjem svoga prava
da bezbedno i glatko odložim
taj dvoboj, mada pripada mi ono
po pravilima viteškim. Na glavu
natrag ti bacam ove izdaje,
a laž paklenu stavljam ti na srce;
one sad samo skliznuše o tebe,
okrznuše te jedva, pa će odmah
moj mač im put prokrčiti do mesta
na kojem će počivati do veka.

Progovorite, trube!

(Trube daju znak za dvoboj. Oni se bore i Edmund pada.)

OLBENI: O, spasite ga!

GONERILA: Ovo je lukavstvo,
Glostere: prema pravu ratničkom
ti nisi bio obavezan da se
neznanom protivniku odazoveš;
ti nisi pobeđen već obmanut,
prevaren.

OLBENI: Gospo, jezik za zube,
ili ću ovim pismom da ti usta
zapušim. Gledajte, gospodine!

Ti gora no što ime ikoje
izreći može, čitaj svoje zlo!

Ne cepaj, gospo; vidim da ga znaš.

(Daje pismo Edmundu.)

GONERILA: Ako i znam, svi zakoni su moji,
ne tvoji: ko mi može suditi? (Izađe.)

OLBENI: Čudovišno! Da l' ti znaš ovo pismo?

EDMUND: Ne pitajte šta znam sve.

OLBENI: Pođite

za njome: očajna je; motrite je!

(Izlazi jedan oficir.)

EDMUND: Za šta me krivate, to sve učinih,
i više, mnogo više; vreme će
sve izneti na videlo: al' tome
sad dođe kraj, a tako je i meni.
No ko si ti što srećno me ovako
pobedi? Ako plemenit si rodom,
praštam ti.

EDGAR: Oproštaj za oproštaj.
Rođenjem nisam manji nego ti,
Edmunde; ako viši sam, ti meni
utol'ko više naneo si zla.

Edgar se zovem, tvog sam oca sin.
Nebesnici su pravedni: od naših
poroka slatkih oni stvaraju
oruđa kojim će nas kazniti.
Tamno i grešno mesto gde te začeo
stajalo ga je očiju.

EDMUND: O, to je
istina, to si pravo rekao;
navrši točak krug: i ja sam ovde.
OLBENI: Učinilo mi se da čak tvoj hod
vladarsko plemstvo nagoveštava.
Moram te zagrliti: nek mi čemer
rascepi srce ako ikad mrzeh
tebe il' tvoga oca.

EDGAR: Znam ja to,
vojvodo plemeniti.

OLBENI: Gde ste se
sakrivali? I kako saznaste za nesreću svog oca?

EDGAR: Lečeći je.

Počujte kratku priču; kad je budem
ispričao, o, nek mi pukne srce!
Da krvavome umaknem progonstvu
što me je sve u stopu pratilo
o, slatki naš živote, mi bismo
radije svakog časa umirali
od smrtnih muka no da umremo
najednom! ja se prerusih u krpe
ludaka nekog, izgled stekavši
koji su prezirali čak i psi;
tako odeven, sretah oca svoga
s iskrvavljenim prstenovima
što tek su bili drago kamenje
izgubili; i postadoh mu vodič,

prosih za njega, očaja ga spasoh;
al' nikako mu kakva greška! nisam
kazao ko sam, do pre pola sata,
kada se naoružah; nesiguran,
al' nadajući se ovoj pobedi,
zamolih ga za blagoslov i sve mu
ispričah o svom lutanju, od samog
početka pa do kraja: ali, ah,
načeto srce njegovo, i odveć
slabo da između radosti i bola,
krajnosti ove dve, podnese sukob,
osmehujući se prepuče.

EDMUND: Ova me tvoja priča ganula,
i možda će još dobra doneti;
al' nastavi još nešto, izgleda,
imaš da kažeš.

OLBENI: Ako ima još,
još tužnije, prećuti to; jer ja sam
već čuvši ovo gotov bezmalo
da rastočim se sav.

EDGAR: Bez sumnje, to bi
vrhunac činilo se onom koji
ne voli žalost. Ali drugo nešto,
da umnoži to što je previše,
predstavlja mnogo više, nadmaša
najveću krajnost.

Dok sam od bola naglas kukao
naiđe neki čovek, pa kad vide
u kakvom stanju užasnom sam bio,
ustuknu ispred tako strašnog društva;
al' zatim, saznajući ko je bio taj
što se toliko napatilo, on mi
mišice snažne steže oko vrata
pa zajauka ko da nebo hoće
da prolomi; na oca moga pade,
i tada mi o Liru i o sebi
ispriča priču najžalosniju
koju je ikad uho slušalo;
sa svakom reči rastao mu bol,
i životne mu strune počеше
pucati: uto dvaputa se truba
oglasila, i ja ostavih ga onde
upola mrtva.

OLBENI: Al' ko beše to?

EDGAR: Kent, gospodaru, Kent prognani, koji
prerušen svogje kralja dušmanina

pratio, i za njega činio
ono što ne bi pristao ni rob.
(Ulazi jedan plšić s krvavim nožem.)
PLEMIĆ: O, pomoć, pomoć!
EDGAR: Kakvu pomoć?
OLBENI: Kaži, čoveče!
EDGAR: Šta taj krvavi nož znači?
PLEMIĆ: Puši se, još je vrelo; izvađen je
pravo iz srca. O, ona je mrtva!
OLBENI: Ko je to mrtav? Kaži, čoveče!
PLEMIĆ: Supruga vaša, gospodaru, vaša
supruga; a i njena sestra, koju
otrovala je; sama priznade.
EDMUND: Zaručen bejah sa obema: sad se
u isti čas sve troje venčavamo
EDGAR: Dolazi Kent.
OLBENI: Donesite im tela,
živa il' mrtva: ovaj sud nebesa,
koji nas tera da uzdrhtimo,
u nama sažaljenje ne budi.
(Izlazi plemić. Ulazi Kent.)
O, to je on? Ne dopušta nam vreme
da primimo vas kako to pristojnost
nalaže.
KENT: Dođoh da mom gospodaru,
mom kralju, laku noć zauvek kažem;
zar on tu nije?
OLBENI: Mi zaboravismo
najvažnije! Govori, Edmund;
gde je naš kralj? I gde je Kordelija?
Vidiš li ovaj prizor, Kente?
(Unose leševe Gonerile i Regane.)
KENT: Ah, što ovako?
EDMUND: Edmunda su ipak
voleli: jedna drugu radi mene
otrova, pa se sama ubi.
OLBENI: Tako je. Pokrijte im lica!
EDMUND: Rvem se s dušom; nešto dobro želim
da učinim, uprkos sopstvenoj
prirodi. Brzo pošaljite, smesta,
u zamak, jer sam dao pisanu
naredbu da se Lir i Kordelija
pogube. Kažem, ne časite časa.
OLBENI: Trčite! O, potrčite!
EDGAR: Al' kome,
vojvodo? Ko taj nalog ima? Dajte

zalog da potvrdi taj opoziv.

EDMUND: Dobro si na to pomislio: evo mog mača, daj ga kapetanu.

OLBENI: Žuri

ko da je život tvoj u pitanju. (Edgar izlazi.)

EDMUND: Od tvoje žene i od mene on je dobio nalog da u zatvoru obesi Kordeliju, pa da onda okrivi njeno očajanje što se ubila sama.

OLBENI: Bogovi nek je štite! Nosite ga.

(Edmunda iznose. Ulazi Lir s mrtvom Kordelijom na rukama; Edgar, oficir i drugi.)

LIR: Zaurajte, zaurajte, zaurajte!

O, vi ste vi od kamena! Da imam

jezike vaše, vaše oči, ja bih

od jada svod nebeski srušio.

Zauvek ona ode. O, ja znam

kada je neko mrtav, kada živ;

mrtva je kao zemlja. Dajte mi

ogledalo; pa ako njezin dah

tu površinu glatku zamagli

i zamuti, tad ona živi još.

KENT: Da li je to smak sveta prorečeni?

EDGAR: Il' slika toga užasa?

OLBENI: I propast

sveopšta, sveg života prestanak?

LIR: Ovo se perce kreće; živa je!

Ako je tako, to je onda sreća

što čemer onaj sav iskupljuje

koji sam ikad osetio.

KENT (klečeći): O, moj dobri gospodaru!

LIR: Molim te, odlazi.

EDGAR: To je plemeniti Kent,

vaš prijatelj.

LIR: Nek kuga vas odnese,

vi ubojice, izdajice svi!

Mogao sam je spasti; zauvek je

otišla sada! Moja Kordelija,

o, Kordelija, malo pričekaj!

Ah! Šta to kažeš? Glas joj uvek beše

blag, tih i nežan, što je izuzetno

kod žena divno. Ubio sam onog

nitkova koji te je obesio.

OFICIR: Jest, istina je, gospodaru,

to je učinio.

LIR: Zar nisam, mladiću?

Bilo je dana kad sam svojim dobrim
i britkim mačem naterivao
sve njih da cupkaju: a sad sam star
i slab od ovog jada. Ko ste vi?
Oči mi nisu baš ponajbolje;
al' odmah ću vam reći.

KENT: Ako se
hvališe sudba da je volela
i mrzela dva ljudska bića, onda
gledamo jedno od njih.

LIR: Mračno je ovde. Da vi niste Kent?

KENT: On glavom ja sam Kent, vaš sluga. Gde je
vaš sluga Kaj?

LIR: Ah, on je valjan čovek,
mogu vam reći. Udari dok trepneš.

Mrtav je sad i truo.

KENT: Nije, dobri
moj gospodaru; ja sam čovek taj

LIR: Videću ovo odmah.

KENT: Koji je, čim vas sreća napusti
i progna, vaše tužne korake
pratio.

LIR: Vi ste ovde dobrodošli.

KENT: Ne, niko nije; sve je turobno,
mračno i ubitačno. Vaše su
starije kćeri sebe ubile
i umrle u očajanju.

LIR: Da,
to mislim i ja.

OLBENI: Ne zna on šta kaže,
i nema svrhe nikakve da njemu
predstavljamo se.

EDGAR: Potpuno uzalud.

(Dodazi jedan oficir.)

OFICIR: Edmund je mrtav, gospodaru.

OLBENI: To je
sitnica ovde. Draga gospodo
i plemeniti prijatelji, čujte
nameru našu. Pružićemo svaku
utehu koja smisliti se može
za ovu razvalinu ogromnu.
Što nas se tiče, vladalačke moći
dok živi ovo staro veličanstvo,
njemu u korist mi se odričemo.

(Edgaru i Kentu.)

Vama sva prava vraćamo, uz dobit

i višak koji vaša vrla dela
i odveć su zaslužila. Nek svaki
prijatelj stekne nagradu za svoje
vrline, a nek svaki neprijatelj
iskapi gorak pehar za krivicu.
O, pogledajte, pogledajte!
LIR: Ludice moja jedna obešena!
Ne, ne, života nema! Zašto bi
pas, konj il' pacov imali života,
a ti ni daška? Nećeš više doći,
nikad, nikad, nikad, nikad, nikad!
Otkopčajte mi dugme, molim.
Hvala, gospodine. Da l' ovo vidite?
Pogledajte je, pogledajte, njene
usnice, pogledajte, pogledajte! (Umre.)
EDGAR: Izgubio je svest! O, gospodaru!
KENT: Slomi se, srce; slomi, molim te!
EDGAR: Dignite pogled, gospodaru moj!
KENT: Ne mučite mu duh. O, pustite ga
neka odleti! Mrzi ga ko hoće
da ga na mučilištu okrutnog
ovoga sveta raspinje i dalje.
EDGAR: O, zaista je mrtav!
KENT: Čudo je
što je i ovoliko izdržao:
život mu beše samo pozajmljen.
OLBENI: Odnosite ih.
(Kentu i Edgaru.) Prijatelji dragi,
vladajte ovom kraljevinom sada,
od rana je izlečite i jada.
KENT: Ja na put moram krenuti što pre;
gospodar zove, ne smem reći "ne".
OLBENI: Tužno nam vreme zboriti nalaže
iz srca, ne što treba da se kaže.
Ko je međ nama najstariji bio
ponajviše se od nas napatio;
toliko neće poživeti niko
od mlađih nas, ni videti toliko.
(Izlaze uz zvuke posmrtnog marša)

(ZAVESA)